

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1928:13

ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET 25

UTREDNING OCH FÖRSLAG

ANGÅENDE

EN UTVIDGAD FOLKHÖGSKOLUTBILDNING

I ANLEDNING AV 1927 ÅRS RIKSDAGS SKRIVELSE RÖRANDE HÖGRE
FOLKSKOLA SÅSOM LED I EN MED GENOMGÅNGEN FOLKHÖG-
SKOLA AVSLUTAD OCH SÄRSKILT EFTER LANDSBYGDENS
BEHOV ANPASSAD HÖGRE UNDERVISNING

AVGIVNA AV

1927 ÅRS SKOLSAKKUNNIGA

S T O C K H O L M

1 9 2 8

Statens offentliga utredningar 1928

Kronologisk förteckning

1. Utrikesdepartementets organisation. Norstedt. (6), 49 s. U.
2. Yttrande och förslag angående revision av gällande förordningar om kommunalstyrelse på landet och i stad m. m. Almqvist & Wiksell, Uppsala. 160 s. S.
3. 1926 års pensionsutredning. Betänkande angående familjepensionering för viss icke-ordinarie personal i statens tjänst. Marcus. 73 s. Fl.
4. Monopolkontrollutredningens betänkande angående anordnandet av den statliga kontrollen av Aktiebolaget Vin- & Spritcentralens verksamhet. Marcus. 183 s. Fl.
5. Betänkande med förslag till stadsbyggnadslag med författningar som därmed hava samband. Norstedt. 504 s. Ju.
6. Betänkande med förslag angående åtgärder till handelsjärnhanteringens stödjande. Marcus. 139 s. H.
7. Ämbetsbrotten. Förberedande utkast till strafflag. Speciella delen. 7. Av J. C. W. Thyrén. Lund, Berling. vj, 238 s. Ju.
8. Betänkande med förslag till vissa åtgärder beträffande emigrationen. Norstedt. 75 s. S.
9. 1926 års arbetslöshetsakkunnigas betänkande och förslag angående arbetslöshetsförsäkring, arbetsförmedling och reservarbeten. Norstedt. 618 s. S.
10. Betänkande angående ordnandet av viss bostadskredit. Norstedt. viij, 183 s. S.
11. Betänkande med förslag till vissa ändringar i bestämmelserna rörande automobilbesiktningsväsendet m. m. Marcus. 88 s. K.
12. Betänkande med förslag angående omorganisation av överståthållarämbetet samt ändrad fördelning mellan staten och Stockholms stad av kostnaderna för dess verksamhet. Beckman. 354 s. S.
13. Utredning och förslag angående en utvidgad folkhögskolutbildning. Norstedt. vj, 50 s. E.

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1928:13.

ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

UTREDNING OCH FÖRSLAG

ANGÅENDE

EN UTVIDGAD FOLKHÖGSKOLUTBILDNING

I ANLEDNING AV 1927 ÅRS RIKSDAGS SKRIVELSE RÖRANDE HÖGRE
FOLKSKOLA SÅSOM LED I EN MED GENOMGÅNGEN FOLKHÖG-
SKOLA AVSLUTAD OCH SÄRSKILT EFTER LANDSBYGDENS
BEHOV ANPASSAD HÖGRE UNDERVISNING AVGIVNA

AV

1927 ÅRS SKOLSAKKUNNIGA

STOCKHOLM 1928

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

281348

THE NATIONAL FOLK EDUCATION SOCIETY

INCORPORATED 1907

BY THE PEOPLE

FOR THE PEOPLE

THE NATIONAL FOLK EDUCATION SOCIETY
INCORPORATED 1907
1007 THE BRIDGE PLAZA
NEW YORK, N. Y.

1907 THE BRIDGE PLAZA

REPRODUCED FROM

THE NATIONAL FOLK EDUCATION SOCIETY

1907

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Skrivelse till Konungen	V
Inledning	1
A. Organisatoriska frågor	2
I. Folkhögskolans första årskurs (Den ursprungliga folkhögskolan)	2
Utsträckning av undervisningstiden inom första årskursen	2
Förbättrade utbildningsmöjligheter för kvinnlig ungdom	4
II. Folkhögskolans andra och tredje årskurser (Utvidgad folkhögskolutbildning)	8
De högre årskursernas uppkomst och utveckling	8
Undervisningens differentiering i de högre årskurserna	10
Undervisningsplan	12
Undervisningsform	14
Inträdesfordringar. Folkhögskola och högre folkskola	15
Behörighet efter genomgång av de högre årskurserna	17
Villkor för anordnande av tredje årskurs	18
Sammanfattning av de sakkunnigas organisationsförslag	19
B. Ekonomiska frågor	21
I. Avlöning åt lärare samt statsbidrag	21
II. Kostnadsberäkning och förslag	26
Kostnadsberäkning	26
De sakkunnigas förslag	27
Bilagor:	
Bilaga 1. Undervisningsplan	28
Timplaner	28
Kursplaner	29
Bilaga 2. Förslag till ändrad lydelse i vissa delar av kungl. kungörelsen den 31 december 1919 (nr 864) angående avlöning åt lärare vid folkhögskola samt statsbidrag till sådan skola	38
Bilaga 3. Förslag till ändrad lydelse i vissa delar av Kungl. Maj:ts stadga den 31 december 1919 (nr 866) för statsunderstödda folkhögskolor	42
Bilaga 4. Högre folkskolor och folkhögskolor läsåret 1926—1927	45

INDEX

Einleitung

A. Organisationsfragen

I. Aufgabenstellung

II. Organisationsstruktur

III. Organisationsentwicklung

B. Wirtschaftliche Fragen

I. Wirtschaftliche Grundlagen

II. Wirtschaftliche Organisation

III. Wirtschaftliche Entwicklung

C. Soziale Fragen

I. Soziale Grundlagen

II. Soziale Organisation

III. Soziale Entwicklung

D. Rechtliche Fragen

I. Rechtliche Grundlagen

II. Rechtliche Organisation

III. Rechtliche Entwicklung

E. Sonstige Fragen

I. Sonstige Grundlagen

II. Sonstige Organisation

III. Sonstige Entwicklung

TILL KONUNGEN.

Genom nådigt beslut den 18 juni 1927 dels uppdrog Eders Kungl. Maj:t åt chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla tre sakkunniga för att inom nämnda departement, bland annat, verkställa utredningar och avgiva yttran-

den och förslag i vissa med den beslutade skolorganisationen sammanhängande frågor, dels bemyndigade Eders Kungl. Maj:t chefen för nämnda departement att under utredningsarbetets gång i mån av behov tillkalla ytterligare högst två sakkunniga. Därjämte anbefalldes Eders Kungl. Maj:t förstberörda sakkunniga att verkställa och till Kungl. Maj:t inkomma med utredning, huruvida och i vilken utsträckning högre folkskolor må kunna anordnas såsom led i en med genomgången folkhögskola avslutad och särskilt efter landsbygdens behov anpassad högre undervisning.

Den 20 juni 1927 tillkallade chefen för ecklesiastikdepartementet såsom sakkunniga undertecknade Bergqvist, Wallin och Nordfelt samt uppdrog åt undertecknad Bergqvist att vara de sakkunnigas ordförande. Sedermera har departementschefen på grund av förenämnda nådiga bemyndigande tillkallat jämväl undertecknade Ingers och Nordgren att såsom sakkunniga delta i sist omnämnda utredning.

Sedan de sakkunniga slutfört sitt ifrågavarande uppdrag, få de sakkunniga härmed i underdånighet överlämna utredning och förslag angående en utvidgad folkhögskolutbildning.

Stockholm den 14 juni 1928.

Underdånigst

B. J:SON BERGQVIST.

HARALD WALLIN.

A. NORDFELT.

E. INGERS.

A. NORDGREN.

Fr. Sandberg.

Inledning.

Uti 1927 års riksdags skrivelse nr 262 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av det högre skolväsendet m. m. har riksdagen anhållit, bland annat, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning, huruvida och i vilken utsträckning högre folkskolor må kunna anordnas såsom led i en med genomgången folkhögskola avslutad och särskilt efter landsbygdens behov anpassad högre undervisning.

Riksdagens uttalande i denna fråga har närmast föranletts av två vid 1927 års riksdag av herr Schedin m. fl. i första kammaren samt av herr Westman m. fl. i andra kammaren väckta likalydande motioner (I: 260 och II: 414). Motionärerna hava särskilt framhållit den betydelse, folkhögskolor och lantmannaskolor äga för den ungdom från landsbygden, som efter genomgången folkskola önskade vidare utbildning, detta ej minst med hänsyn därtill, att det vore ett allmänt intresse att förhindra flykten från jordbruket till de levnadsbanor, för vilka de högre läroanstalterna realskolan och gymnasiet förberedde. De anse därför, att statsmakternas välvilja borde »långt mer än hittills inriktas på ett verksamt stöd för dessa långt mer än elementarläroverken för lantbefolkningen lämpade och avpassade utbildningsanstalter», och i sitt slutyrkande hava de hemställt om åtgärder »i syfte att möjliggöra, att folkhögskola eller därmed förbunden lantmannaskola erhåller bättre förutsättningar att fullgöra sina uppgifter inom landsbygdens undervisningsväsen».

De sakkunniga hava jämväl erhållit tillfälle att taga del av en av styrelsen för svenska folkhögskolans lärarförening gjord, den 20 december 1927 dagtecknad framställning, däri, med anledning av riksdagens ovannämnda skrivelse och där antydda möjlighet av folkhögskolans förbindelse med högre folkskolor, hemställts, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida och i vad mån bestämmelserna rörande folkhögskolkursernas längd kunde göras vidare, så att nödiga statsanslag kunde erhållas till såväl längre som kortare kurser än vad nu vore fallet.

Vid övervägande av vad sålunda förekommit hava de sakkunniga icke kunnat undgå att få den uppfattningen, att den förelagda uppgiften nära sammanhänger med vissa allmänna önskemål i fråga om en förbättrad organisation av folkhögskolan, särskilt av denna skolas högre kurser. De sakkunniga hava därför ansett sig böra närmare undersöka, på vad sätt och i vilken omfattning dessa önskemål må kunna tillgodoses, och hava i samband därmed tillsett, i vad mån den högre folkskolan må kunna ingå som förberedande och stödjande moment i denna organisation.

A. Organisationsfrågor.

I. Folkhögskolans första årskurs.

(Den ursprungliga folkhögskolan.)

Utsträckning av undervisningstiden inom första årskursen.

Folkhögskolornas nuvarande organisation har fastställts genom stadga den 31 december 1919 (nr 866) för statsunderstödda folkhögskolor, varjämte samma dag utfärdats kungörelse (nr 864) angående avlöning åt lärare vid folkhögskola samt statsbidrag till sådan skola. Ehuru nämnda organisation således är av jämförelsevis ungt datum, kan det knappast bestridas, att den ram, denna erbjuder, redan i vissa avseenden visat sig för trång. Ursprungligen avsedda för den manliga ungdomen från jordbrukarhem, anordnade skolorna från början sina kurser med hänsyn till det önskemålet, att eleverna icke skulle förhindras att använda sommarhalvåret åt lantbruksarbetet. När sedan behov av folkhögskolutbildning för den kvinnliga ungdomen började göra sig gällande, inrättades för denna ungdom sommarkurser, vilka till sin längd måste begränsas till något mer än hälften av de manliga vinterkurserna. Efter hand tillkommo icke så få skolor med för såväl manliga som kvinnliga elever avsedd vinterkurs (numera kallad huvudkurs), för vilken, när den ej efterföljdes av sommarkurs (nu fristående kvinnlig kurs), undervisningstiden kunde något utsträckas. Denna är nu för sådana skolor bestämd till minst 24 veckor, medan huvudkurs, som åtföljes av fristående kvinnlig kurs, ej behöver pågå mer än 21 veckor. Undervisningstiden för de fristående kvinnliga kurserna skall omfatta minst 13 veckor eller, då undervisning i hushållsgöromål däri ingår, minst 16 veckor. Huru förhållandena för närvarande gestalta sig med avseende på folkhögskolornas första årskurser i fråga om deras längd och anordning för mottagande av manliga eller kvinnliga elever, framgår av nedanstående uppgifter för läsåret 1926—1927, under vilket år 54 statsunderstödda folkhögskolor voro i verksamhet:

huvudkurser på 21 veckor	41,	därav	med både manlig och kvinnlig avdelning	18
» » 24 » 13.	»	»	»	»
fristående kvinnliga kurser på 13 veckor			20
» » » 16	»			20

Visserligen pågå ganska många kurser under längre tid än den, till vilken statsbidraget förpliktar — särskilt är detta fallet med huvudkurser, som icke åtföljas av fristående kvinnlig kurs — men då statsunderstöd icke utgår för den överskjutande tiden, följer med nödvändighet, att med nuvarande bestämmelser för understöd ekonomiska svårigheter lätteligen inställa sig, då det gäller att utsträcka kurserna utöver den normala tiden. Fortfarande torde det visserligen förhålla sig så, att en övervägande del av eleverna i folkhögskolorna komma från jordbrukarhem och att man därför vid bestämmandet av kursernas längd och förläggning måste taga behörig hänsyn till dessa hems behov av ungdomens arbetskraft under sommarhalvåret. Men att märka är att folkhögsko-

lorna numera i vida större utsträckning än förut besökas av elever från andra yrkesgrupper. Så komma till vissa skolor nästan uteslutande industriarbetare, och om man undantager en del äldre folkhögskolor, belägna i landets främsta jordbruksbygder, skall man nästan i dem alla finna ett mer eller mindre starkt inslag av ungdom från landsbygdens icke jordbrukande befolkning: hantverkare, industriarbetare, handlande, tjänstemän av olika slag m. m. Till de kvinnliga folkhögskolkurserna söka sig dessutom numera icke så få elever från städerna. Därtill kommer slutligen, att en del av den jordbrukarungdom, som numera besöker folkhögskolorna, icke av ekonomiska hänsyn behöver hindras från att offra någon del av arbetssäsongen för att förskaffa sig en mera grundlig utbildning vid folkhögskola än vad de nuvarande kurserna medgiva.

Erfarenheterna om behovet av en mera utvidgad undervisning vid folkhögskolorna ledde redan tidigt till upprättandet av s. k. övre avdelningar eller andraårskurser, vilka pågå samtidigt med första årskursen. Utan tvivel har man därmed erhållit en synnerligen lämplig överbyggnad på den egentliga folkhögskolan, och de sakkunniga, som anse, att denna är möjlig att ytterligare utveckla, komma i det följande att till närmare behandling upptaga frågan om dessa kursers organisation. På vissa orter synes emellertid upprättande av andraårskurser med tillfredsställande elevantal knappast låta sig göra. Vid en del skolor har man därför tänkt sig den utvägen, att första årskursen i stället kunde utsträckas åtskilligt utöver vad nu är sedvanligt. Man förmenar, att det mången gång är lättare för en elev att, sedan han eller hon en gång skaffat sig ledighet för en folkhögskolvistelse, fullgöra sin utbildning oavbrutet under en längre kurs än under två kurser, skilda från varandra av ett halvt år eller mer. Det borde därför finnas möjlighet att, där sådant eljest befundes lämpligt, anordna en huvudkurs, som omfattade lika lång tid som nu en huvudkurs och en fristående kvinnlig kurs tillsammanlagda. Frågan härom förelåg till behandling vid allmänna svenska folkhögskolmötet i Axvall i september 1927. Under den överläggning, som därvid fördes, framställdes från flera håll önskemålet att kunna anordna längre kurser än de nuvarande, och mötet beslöt även uttala sig för att möjlighet bereddades till en utsträckning av kurstiden.

Detta uppslag innebär sålunda, att i stället för en huvudkurs om minst 21 veckor med åtföljande fristående kvinnlig kurs om minst 13 veckor skulle kunna anordnas en sammanhängande kurs av minst 34 veckor. Givetvis borde därmed kunna vinnas en icke obetydlig ökning av folkhögskolutbildningens värde. Genom den längre tiden skulle möjlighet beredas till en för eleverna synnerligen gämlig utsträckning av självarbetet för förvärvande av djupare insikter inom vissa kunskapsområden. I övningsämnen skulle ett högre mått av färdighet kunna vinnas. Man skulle vidare äga möjlighet att även för manliga elever anordna undervisning i slöjd — givetvis i annan form än i barnomsskolan — något som nu många folkhögskollärare hålla för önskvärt men som icke anses möjligt att medhinna på grund av den korta tiden.

Av yttranden vid det förutnämnda folkhögskolmötet synes man vara berättigad sluta, att åtminstone ett par folkhögskolor äro sinnade inrätta en dylik längre kurs, därest genom ändrade bestämmelser sådant göres möjligt. Även

om det stora flertalet folkhögskolor finner det lämpligt att bibehålla den nuvarande anordningen av kurserna, är det dock enligt de sakkunnigas mening mycket önskvärt, att försök måtte få göras med den nu föreslagna. De sakkunniga anse sig kunna så mycket hellre tillstyrka dylika försök som en sådan utsträckning icke synes behöva medföra någon särskild ökning av statsbidraget till folkhögskolorna. Till denna sida av frågan återkomma de sakkunniga i ett senare sammanhang.

Behöfligt är att en särskild benämning gives åt de här föreslagna kurserna för att skilja dem från de nu förekommande huvudkurserna. Härvid kunde man taga till förebild den benämning — *längre kurs* — som vid lantmannaskolorna givits åt den vid sidan av de vanliga huvudkurserna inrättade, till 215 arbetsdagar utsträckta lärokursen.

Förbättrade utbildningsmöjligheter för kvinnlig ungdom.

De föreslagna längre kurserna skulle ej minst komma den kvinnliga ungdomen till godo, om dessa kurser, vilket torde böra förutsättas, stode öppna för såväl manliga som kvinnliga elever. Behovet härav är så mycket uppenbarare som de kvinnliga eleverna med hänsyn till möjligheten att erhålla en något mera omfattande folkhögskoloutbildning för närvarande obestriddigen befinna sig i en mindre gynnsam ställning än de manliga. Av den förut lämnade redogörelsen för folkhögskolornas olika kursanordningar framgår, att av nuvarande 54 huvudkurser endast 28 hava särskild kvinnlig avdelning; vid övriga skolor är alltså den kvinnliga ungdomen, om den vill anlita sin egen bygds skola, nödsakad att låta sig nöja med de korta sommarkurserna på 13—16 veckor. Nu har i verkligheten under de senare åren tillströmningen av kvinnlig ungdom till folkhögskolorna varit långt starkare än av manlig, vilket givetvis står i nära samband med kvinnans förändrade ställning i våra dagar och därav härflytande större utbildningskrav. Det synes också numera vara så, att i många landsbygdshem den vuxna dotterns arbetskraft är lättare umbärlig än sonens. Förhållandet är i alla händelser, att vid de folkhögskolor, som vid sina huvudkurser även hava kvinnlig avdelning, den sistnämnda i regel överväger den manliga i elevantal. Även sådana skolor, som icke hava särskild kvinnlig avdelning inrättad vid huvudkursen, erhålla ofta inträdesansökningar från kvinnliga elever. Vissa skolor mottaga också sådana elever till ett mindre antal, ehuru särskild undervisning för dem ej är anordnad. Det synes sålunda, som om efterfrågan på längre folkhögskoloutbildning för flickor vore betydligt större än möjligheterna att erhålla sådan. Att icke flera folkhögskolor inrättat kvinnlig avdelning vid sin huvudkurs torde bero icke så mycket på någon principiell obenägenhet för samundervisning — ehuru sådan måhända förekommer i enskilda fall — som på tradition och i synnerhet på ekonomiska omständigheter. Folkhögskolorna hava ej haft råd att företaga de lokalutvidgningar, som i många fall skulle bliva nödvändiga, om kvinnlig avdelning skolat anordnas vid sidan av den manliga. Samskolan förutsätter bland annat internatslokaler, skolkök m. m., som man icke överallt mäktat åstadkomma i mån av det inträdande behovet.

Man kan också fråga, varför det ej upprättats folkhögskolor med huvud-

kurs enbart för kvinnliga elever, likaväl som det finnes sådana för endast manliga. Gällande författning lägger visserligen icke direkt hinder i vägen här för, men till en del torde förklaringen ligga däri, att det med nuvarande bestämmelser för statsbidrag ställer sig ekonomiskt allt för ofördelaktigt att upprätthålla en skola av sådan typ. Det för en huvudkurs, vare sig enbart manlig eller enbart kvinnlig, tillgängliga statsbidraget utgör nu högst 7 000 kronor. Har kursen endast manliga elever, kräves icke med nödvändighet undervisning i andra övningsämnen än sång och gymnastik; i regel förekommer dock även undervisning i ritning. För en skola med enbart manlig kurs erfordras, utom föreståndare och en fast anställd ämneslärare, endast en eller två timlärare för nämnda övningsämnen, eventuellt även för bokföring, därest ej, såsom rätt ofta är fallet, undervisningen i åtminstone något av dessa ämnen kan bestridas av en ämneslärare. De kvinnliga eleverna söka emellertid i folkhögskolan oftast även utbildning i husligt arbete. För deras räkning måste man alltså anställa en eller vanligen två slöjdlärarynnor (en för sömnad och en för vävning) samt en lärarinna i hushållsgöromål. Till avlöning åt sistnämnda lärarinna utgår särskilt statsbidrag, nämligen två tredjedelar av den kontanta minimilönen, men något bidrag till avlöning åt slöjdlärarynnor eller andra för de kvinnliga eleverna särskilt behöfliga lärarkrafter kan icke erhållas annat än under förutsättning, att den kvinnliga kursen pågår samtidigt med huvudkurs för manliga elever. I sådant fall utgår för den kvinnliga avdelningen intill 3 500 kronor. En folkhögskola med huvudkurs för endast kvinnliga elever är sålunda betydligt ogynnsammare ställd i fråga om statsbidrag än en motsvarande manlig.

Nu är det visserligen för närvarande knappast tillrådligt att söka underlätta uppkomsten av nya folkhögskolor, enär de redan befintliga i många fall hava ett ganska knappt antal elever. Det låter dock mycket väl tänka sig, att en eller annan folkhögskola, där nu både manliga och kvinnliga elever undervisas men där den manliga avdelningen vid huvudkursen till antalet blott utgör en bråkdel av den kvinnliga — det kan inträffa, att den förra endast äger fjärdedelen av den senares antal — lämpligen skulle kunna omläggas till uteslutande kvinnlig skola och genom en sådan omorganisation skulle kunna ännu bättre tillgodose utbildningsbehovet för den kvinnliga ungdomen. Det torde därför vara önskvärt, att bestämmelserna för statsunderstöd till folkhögskolor ändrades i så måtto, att inrättandet av folkhögskolor med enbart kvinnlig huvudkurs möjliggjordes i högre grad än vad nu är fallet. Detta kunde enklast uppnås därigenom, att sådana skolor finge för lärarinna i slöjd tillgodoräkna sig särskilt statsbidrag efter samma grunder, som nu gälla för lärarinna i hushållsgöromål, nämligen två tredjedelar av den enligt gällande avlöningsbestämmelser utgående minimilönen, vilken för slöjdlärarynna är 2 kronor 50 öre för undervisningstimme. Härvid torde dock den begränsningen böra vidtagas, att sagda understöd ej finge överstiga 1 500 kronor, motsvarande för lärarinnorna ett sammanlagt arvode av 2 250 kronor och 900 undervisningstimmar, d. v. s. omkring 37 timmar i veckan vid en kurs om 24 veckor och omkring 43 timmar i veckan vid en kurs om 21 veckor.

Att genom föreskrift i samband med statsunderstödet utan vidare öppna de nu enbart manliga huvudkurserna även för kvinnliga elever torde av förut antydda skäl ej låta sig göra, då det säkerligen skulle vålla skolorna allt för stora svårigheter att utan understöd av staten — och ett sådant understöd torde ej kunna påräknas — själva bestrida kostnaderna härför. Blott när det gäller de längre kurser om minst 34 veckor, vilkas upprättande i det föregående förslagits, synes det berättigat, att föreskrift lämnas om skyldigheten att mottaga kvinnliga elever. Då dessa kurser komma att träda i stället för en manlig (ev. manlig och kvinnlig) huvudkurs med åtföljande fristående kvinnlig kurs, vore det oberättigat, om i samband med denna omorganisation de kvinnliga eleverna skulle helt uteslutas från tillträde till skolan.

Beträffande de fristående kvinnliga kurserna (förut benämnda sommarkurser) skulle enligt de sakkunnigas mening en viss förbättring i åtskilliga fall kunna genomföras genom ökning av kurstiden. Dessa kurser, som för närvarande förekomma vid ett 40-tal skolor, pågingo ursprungligen endast under tre månader. Men när man, för att tillmötesgå elevernas önskan om undervisning även i praktiskt hushållsarbete, vid en del skolor införde sådant som undervisningsämne, ansåg man nödigt förlänga lärotiden med en månad, för att ej den egentliga folkhögskolutbildningen skulle bli för mycket eftersatt. I nu gällande stadga bestämmes för fristående kvinnlig kurs en minsta undervisningstid av 13 veckor, men om undervisning i hushållsgöromål ingår i kursen, skall den pågå minst 16 veckor. Som ersättning för denna förlängning erhåller skolan en tillökning i statsbidraget för första årskursen med 10 procent, vartill, såsom förut omnämnts, kommer rätt till särskilt bidrag för avlöning av lärarinna i hushållsgöromål. För närvarande äro jämnt hälften av de 40 fristående kvinnliga kurserna inrättade med hushållsundervisning i första årskursen. Vid de övriga är undervisningen i detta ämne, där den förekommer, förlagd till en andra årskurs, i regel benämnd husmodersskola.

Att åstadkomma en utsträckning av de fristående kvinnliga kurserna utöver 16 veckor är knappast möjligt. Den nödvändiga fritiden mellan dessa kurser och det efterföljande nya arbetsåret kan svårligen inskränkas till mindre än två månader, och stort längre blir den ej med 16 veckors sommarkurs. Däremot synes det önskvärt, att en undervisningstid av minst 16 veckor kunde vinna mera allmän tillämpning vid dessa kurser. Det har ofta framhållits bland folkhögskolans representanter, att 13-veckorskurserna vore alldeles för korta för att giva eleverna tillbörlig behållning, och säkerligen skulle en förlängning med ytterligare tre veckor kunna vara av icke ringa gagn. Utan att det behövde föreskrivas som en obligatorisk anordning, vilket vid vissa skolor kanske skulle vålla svårigheter, kunde man helt visst i ganska många fall uppnå denna utsträckning blott genom ett medgivande av samma tillökning i det ordinarie statsbidraget, eller 10 procent, som nu kommer endast de kurser till godo, vid vilka anordnas hushållsundervisning. Det synes icke heller vara något skäl att förmena andra-årskurser, anslutna till fristående kvinnliga kurser, detta tillägg, om de pågå under den längre tiden, vare sig dessa andra-årskurser äro inriktade på huvudsakligen teoretisk undervisning, vilket förekom-

mer i en del skolor, eller de äro anordnade som husmodersskolor, såsom i regel är förhållandet. Ej minst i det sistnämnda fallet skulle utbildningen vinna på denna förlängning.

De sakkunniga vilja alltså icke föreslå någon ändring i folkhögskolstadgans nuvarande föreskrifter beträffande minsta undervisningstiden för fristående kvinnliga kurser men anse däremot önskvärt, att sådan ändring i bestämmelserna rörande statsbidrag till dessa kurser kommer till stånd, att 10 procents förhöjning därå kan tillkomma varje fristående kvinnlig kurs, såväl första som andra årskurs, då undervisningen pågår minst 16 veckor.

I fråga om de fristående kvinnliga kurserna hava dock även framkommit önskemål, som gå i rakt motsatt riktning mot den nu antydda. På en del håll vill man nämligen hava möjlighet att anordna kortare kurser än de nu förekommande. Några folkhögskolor — särskilt sådana som erhålla en större del av sina elever från industriarbetarklassen — hava under sommarmånaderna gjort försök med anordnande av folkhögskolkurser för fabriksarbeterskor eller med dem likställda unga kvinnor. Dessa elever hava icke haft möjlighet att bevista en kurs av tre eller fyra månaders längd, men för en månad eller sex veckor hava de kunnat skaffa sig ledighet från sitt arbete. Det har visat sig, att stort intresse finnes bland den kvinnliga arbetarungdomen för sådana kortare folkhögskolkurser, och från omdömesgillt håll har det betygats, att kurserna trots den korta tiden dock kunnat giva deltagarna en avsevärd behållning, både en hälsosam rekreation och en personlig uppräckning av värde. För bekostande av dessa kurser har man emellertid ej haft andra medel än dem, som kunnat erhållas genom frivilliga bidrag av organisationer eller enskilda, och kurserna hava oftast endast kunnat komma till stånd genom avsevärda uppoffringar från både lärarnas och elevernas sida.

Nu kan det knappast anses lämpligt att inom den nuvarande organisationen av folkhögskolorna tillerkänna statsbidrag till enstaka kurser av så kort varaktighet, som här är i fråga. Men om två eller tre sådana kurser anordnades i följd med en sammanlagd tid, motsvarande minimitiden för fristående kvinnlig kurs, borde det kunna medgivas, att dessa kurser tillhopa finge rätt till statsbidrag såsom *en* sådan kurs. Helt säkert skulle en sådan anordning icke bli annat än ett undantag, och de sakkunniga anse även, att densamma borde tillåtas endast efter särskild prövning av skolöverstyrelsen, i de fall då vanlig fristående kvinnlig kurs ej kan åstadkommas. Men å andra sidan skulle ett sådant medgivande utan tvivel kunna bli till gagn för en del av städernas arbetarungdom och ytterligare främja den samverkan mellan folkhögskolorna och arbetarnas bildningsrörelse, vilken under senare tiden visat en glädjande tillväxt.

Beträffande folkhögskolornas första-årskurser, vilka måste anses utgöra den egentliga folkhögskolan i dess ursprungliga bemärkelse, hava de sakkunniga för övrigt icke funnit anledning föreslå några ändringar i avseende på undervisningens och uppfostringsarbetets allmänna anordning och syfte. Så långt riktlinjer härför kunna angivas, torde de i gällande stadga för folkhögskolor lämnade anvisningarna vara fullt tillräckliga för att å ena sidan bestämma, vad

som är folkhögskolans mål, å andra sidan medgiva tillräckligt mycket av den pedagogiska och organisatoriska rörelsefrihet, som av ålder tillkommit denna skolform och städse ansetts som en livsbetingelse för densamma. På grund av denna frihet torde man väl även få antaga, att folkhögskolan allt framgent skall förmå anpassa sig efter det utbildningsbehov, som förefinnes hos den vuxna ungdomen inom olika orter och med olika levnadsställningar.

II. Folkhögskolans andra och tredje årskurser.

(Utvidgad folkhögskolutbildning.)

*De högre
årskurser-
nas upp-
komst och
utveckling.*

I fråga om de andra-årskurser, som kunna anslutas till folkhögskolans huvudkurs, hava de sakkunniga med hänsyn till den betydelse och de utvecklingsmöjligheter, dessa kurser äga, ansett en utförligare behandling av den pedagogiska organisationen vara påkallad.

Andra-årskurser inrättades redan tidigt vid vissa folkhögskolor för de elever, som önskade återvända till skolan för att förvärva djupare insikter i vissa av folkhögskolans läroämnen eller i lantushållning. Då det stora flertalet elever åstundade yrkesundervisning av sistnämnda slag, blev andra-årskursen till en början huvudsakligen en teoretisk jordbrukarkurs. När sedan på 1880-talet den statsunderstödda lantmannaskolan tillkom, ombildades de flesta andra-årskurserna till skolor av denna art. Det finnes dock ännu ett par folkhögskolor, där andra-årskursen har i det närmaste samma undervisningsprogram som en lantmannaskola. Efter hand upprättades emellertid åter andra-årskurser för undervisning i folkhögskolans egentliga läroämnen, oftast med tillägg av ett eller två främmande språk samt för kvinnliga elever husligt arbete. Av denna typ äro de flesta nu existerande. En på västkusten belägen folkhögskola har inrättat andra-årskursen som yrkeskurs för fiskare.

Under läsåret 1926—1927 funnos statsunderstödda andra-årskurser anslutna till huvudkursen vid 21 av de 54 folkhögskolorna. Dessa kurser anlitas dels, som nyss nämnts, för erhållande av viss yrkesundervisning, dels av elever, som önska ett större mått av allmänbildning, dels slutligen som förberedelse för inträde i vissa läroanstalter för facklig utbildning. Det har ofta visat sig, att elever med god studiebegåvning och erforderlig energi kunnat vid en sådan kurs inhämta ett aktningsvärt mått av kunskaper. Det kan t. ex. omnämnas, att ett stort antal nu verkande lantbrukslärare och konsulenter såväl som praktiska agronomer begagnat denna väg för inträde vid lantbruksinstitut.

Andra-årskursernas elever utgöras emellertid ej blott av sådana, som förut genomgått folkhögskolas första årskurs, utan till rätt stort antal även av sådana, som vid andra undervisningsanstalter erhållit utbildning utöver folkskolans mått och som intagits i andra årskursen på grund av företett avgångsbetyg från annan läroanstalt eller efter inträdesprövning.

Såsom villkor för statsunderstöd till andra-årskurs är föreskrivet, utom vad som gäller elevernas föregående utbildning, att antalet elever skall uppgå till

minst 10, Kungl. Maj:t dock obetaget att från nämnda villkor medgiva undantag. Medeltalet elever i de till huvudkurser anslutna andra-årskurserna har under de senaste åren varit i jämnt stigande och utgjorde 16 under läsåret 1926—1927.

Dessa andra-årskurser hava alltså visat sig fylla ett känt behov bland den ungdom, som söker sin utbildning vid folkhögskolorna, och det är de sakkunnigas åsikt, att kurserna, bättre tillgodosedda från statens sida och med den ytterligare utvidgning, som de sakkunniga vilja föreslå, skola komma att visa sig väl ägnade att tillmötesgå det i riksdagens förenämnda skrivelse uttalade önskemålet om »en efter landsbygdens behov anpassad högre undervisning».

Söker man göra klart för sig, vilka praktiska uppgifter en sådan utbildning som den nu tänkta skulle hava att tjäna, är det först och främst uppenbart, att det nutida samhällsarbetet behöver skolade krafter även för landsbygden i mycket högre grad än vad förr var fallet. Detta gäller närmast om den kommunala organisationen, vars förtroendemän eller tjänstemän hava behov av en ganska betydande medborgerlig och formell skolning. I än högre grad är detta fallet med de visserligen fåtaligare uppdragen i länens tjänst liksom ock i fråga om andra viktigare uppdrag. Dessutom behövas i det ekonomiska föreningslivet, exempelvis för andelsmejerier och andra kooperativa sammanslutningar och likaså för fackföreningar och liknande yrkesorganisationer, personer, som haft tillfälle att skaffa sig en jämförelsevis god utbildning. Dylika samhällsbehov komma säkerligen att under den närmaste tiden allt mera göra sig gällande. Ur landsbygdens synpunkt är det betydelsefullt, att behovet kan tillfredsställas genom tillgång på personer, som äro födda och uppfostrade på landsbygden och därför från början äro väl förtrogna med dess förhållanden och krav. Folkhögskolan har, just med tanke på landsbygdens behov av arbetskraft för kommunala och andra samhälleliga arbetsuppgifter, alltid strävat att starkt främja den medborgerliga undervisningen, men givetvis behöves i våra dagar i åtskilliga fall en mera omfattande utbildning än vad den vanliga folkhögskolkursen kan giva.

Ser man denna fråga icke endast ur samhällets utan även ur de enskildas synpunkt, skall man finna, att den »högre undervisning anpassad efter landsbygdens behov», som ifrågasättes, har ännu flera uppgifter att fylla. Åtskilliga unga människor, som icke kommit att inhämta någon skolundervisning utöver folkskolans — detta må nu bero på ekonomiska förhållanden i hemmet eller därpå att de icke under barn- och uppväxtåren haft någon starkare studiehåg — kunna vid mera vuxen ålder önska ägna sig åt ett visst yrke, som kräver fackutbildning, samt därför också åstunda en härför erforderlig undervisning. De äro emellertid för gamla för att sätta sig på skolbänken i realskolan, och undervisningssättet där passar dessutom ej för dem. Folkhögskolan har, såsom i det föregående är antytt, förut sökt förhjälpa åtskilliga sådana unga män och kvinnor till den förutbildning, som kräves för inträde i resp. fackskolor. Sådana fackskolor, som här ifrågakommit, äro t. ex. seminarier, tekniska gymnasier och fackskolor, lantbruksinstitut, social-politiska institutet och för kvinnornas vid-

kommande sjuksköterskeskolor, skolköks-, lantushållnings-, trädgårds-, kindergartens- och slöjdläraryrkesseminarier. För de kommunala ålderdomshem och andra hjälpanstalter, som numera bliva allt talrikare, behövas ledare, i synnerhet kvinnliga, vilka helst före den rent fackliga utbildningen, däri sådan förekommer, inhämtat en god allmän och medborgerlig bildning. I fråga om kvinnorna gäller dessutom, att många landsbygdshem skulle önska lämna sina vuxna döttrar en utbildning, som, om den än icke i omfattning fullt motsvarade den, som flickskolorna lämna sina elever, dock till läggning och syftning vore likartad därmed.

Som en ytterligare uppgift för en mera utvidgad folkhögskolundervisning må slutligen framhållas utbildning av ledare för studiecirklar inom våra folkbildningsorganisationer. Antalet studiecirklar, som årligen äro i verksamhet inom sammanslutningar sådana som Arbetarnas bildningsförbund, Godtemplarorden, Jordbrukarnas ungdomsförbund m. fl., är nu så stort, att det räknas i flera tusental, och behovet av utbildade ledare för dessa cirklar kan icke på långt när fyllas genom personer med i vanlig mening högre skolutbildning. Man har sökt hjälpa sig fram genom att — ofta vid folkhögskolorna — anordna kortare kurser för studieledare, men en längre utbildningstid för sådana har allt mera stått som en oavvislig fordran. Härtill skulle folkhögskolornas medverkan i än större utsträckning kunna tagas i anspråk.

Såsom redan nämnts, hava folkhögskolorna länge sökt att i någon mån tillmötesgå nu antydda behov. Ett tjugotal folkhögskolor har en »andra årskurs» eller »övre avdelning», och vid två folkhögskolor (Vilan och Önnestad) är denna övre avdelning tvåårig. Vid de två sistnämnda skolorna förbereder den övre avdelningen för inträde vid lantbruksinstitutet. De resultat, som därvid vunnits, visa, att en treårig folkhögskola kan medhinna att bibringa ett ganska betydande kunskapsmått, i vissa ämnen visserligen mindre men i andra större än realskolans. Förutsättningar för att nå ett sådant resultat äro givetvis elevernas mognare ålder och i allmänhet betydande intresse samt goda studiebegåvning.

Det synes under nu antydda förhållanden rimligt, att man söker leda utvecklingen allt mer åt det håll, åt vilket den redan nu tenderar. För vissa av de mål, som tidigare angivits, äro en huvudkurs och en andra-årskurs tillräckliga, t. ex. som förberedelse för inträde i seminarium; för andra behöves treårig utbildning. En sådan bör lämpligen kunna anordnas därigenom, att den nu vanliga andra-årskursen påbygges med ytterligare en årskurs.

Undervisningens differentiering i de högre årskurserna.

Ehuru det åtminstone till en början icke kan väntas, att mera än ett begränsat antal folkhögskolor skall kunna utvidga sin övre avdelning med ett tredje skolår, torde det för frågans allsidiga bedömande vara lämpligt att redan nu i stora drag uppgöra en plan för hur undervisningen i dessa kurser bör ordnas. Då de sakkunniga sökt utarbeta en dylik undervisningsplan, har det syntts själfvallet, att undervisningsämnen, såsom redan nu är fallet, i viss mån måste bliva valfria. I båda de ifrågavarande årskurserna synes därför, i likhet med vad de sakkunniga föreslagit och riksdagen beslutit beträffande de kom-

munala flickskolorna, en mindre grupp ämnen böra bilda en fast kärna, till vilken eleven sedan efter eget val kan i större eller mindre utsträckning lägga vissa andra för hans speciella studiesyfte lämpade ämnen.

Den utbildning, som på detta sätt vinnes, får sålunda en gemensam grund och en alltigenom gemensam kärna, men den kommer att därutöver kunna vara specialiserad för olika behov. På sådant sätt bör en utbildning kunna åstadkommas, som i åtskilliga hänseenden kan anses jämgod med eller överlägsen den, för vilken realexamen är ett uttryck, medan den i andra hänseenden blir mindre omfattande.

Beträffande de fasta ämnena går tanken här i överensstämmelse med folkhögskolans karaktär osökt till ämnena *modersmålet och dess litteratur* samt *historia med samhällskunskap*. Såsom det tredje fasta ämnet torde böra väljas ett *främmande levande språk*, tyska eller engelska. Till dessa ämnen skola nu eleverna efter eget val kunna lägga 3 à 4 ämnen.

Med tillämpning av nu angivna synpunkter och med hänsyn till det behov, som här kan komma i fråga, torde man kunna lämpligen fördela undervisningen i folkhögskolans andra och tredje årskurser på tre huvudlinjer: 1. den humanistisk-medborgerliga linjen (A-linjen), avsedd att vara allmänbildande linje och att förbereda för kommunala tjänster eller för vidare utbildning för sådana; 2. den matematisk-naturvetenskapliga linjen (B-linjen), avsedd att förbereda för lantbruksinstitut och tekniska skolor; samt 3. husmoderslinjen (C-linjen). De olika linjernas sammansättning framgår av följande översikt:

I. *Den humanistisk-medborgerliga linjen.*

a. fasta ämnen: modersmålet och dess litteratur, historia med samhällskunskap samt tyska eller engelska;

b. tillvalsämnen: historia, utvidgad kurs, samhällskunskap, utvidgad kurs, geografi med geologi, matematik samt bokföring.

II. *Den matematisk-naturvetenskapliga linjen.*

a. fasta ämnen: modersmålet och dess litteratur, historia med samhällskunskap samt tyska eller engelska;

b. tillvalsämnen: matematik, fysik, kemi, biologi och geologi.

III. *Husmoderslinjen.*

a. fasta ämnen: modersmålet och dess litteratur, historia med samhällskunskap samt tyska eller engelska;

b. tillvalsämnen: räkning och bokföring, hälsolära, barnavård och hemlära, slöjd (sömnad och vävning) samt hushållsgöromål.

Givetvis kunna vissa av de kvinnliga eleverna, i synnerhet de som önska förbereda sig för inträde vid vissa läroanstalter, behöva ett eller annat utbyte av ämnen ur sistnämnda linje mot andra ur de föregående.

Varje skola, som upprättar andra och tredje årskurs, skall äga frihet att inrätta endast en eller två av dessa linjer ävensom att beträffande tillvalsämnen utsluta eller tillägga ett eller annat.

Vad beträffar de fritt valda ämnena, kunna två möjligheter tänkas. (Jfr bil. 1.) Antingen (alternativ I) inträder i fråga om dessa ämnen full valfrihet (differentiering) redan i andra årskursen eller också (alternativ II) endast delvis där, medan den blir fullständig först i tredje årskursen. Alternativ I medför åtskilliga pedagogiska fördelar. Lärogången blir lugnare och medger större fördjupning i de studerade ämnena, varför undervisningen i högre grad än annars kan bygga på elevernas självverksamhet. Alternativ II innebär egentligen, att en del av den humanistiska undervisningen i A-linjens andra årskurs ersättes med naturvetenskapliga ämnen, medan B-linjens ämnesgrupp utökas med geografi, och detta alternativ ger sålunda en medelväg mellan A- och B-linjerna, särskilt lämpad för dem som efter genomgången andra årskurs ämna fortsätta i vissa andra undervisningsanstalter, framför allt seminarier. Timplanen för detta alternativ torde mest överensstämma med läggningen hos de flesta nuvarande andra årskurser, och då eventuella tredje årskurser i allmänhet torde komma att växa fram ur dessa, bör alternativ II få anvisas som en möjlighet vid sidan av alternativ I.

Ur pedagogisk synpunkt medför alternativ II den fördelen för den medborgerliga linjen, att undervisningen i historia och samhällslära icke i andra årskursen behöver uppdelas på två parallella linjer, medan på den naturvetenskapliga linjen olägenheterna måhända bleve övervägande, då den med den medborgerliga linjen gemensamma undervisningen i naturvetenskap i andra årskursen i viss mån bör bilda ett avslutat helt och tredje årskursens arbete sålunda enligt alternativ II skulle åtminstone delvis bliva koncentriskt med andra årskursens. Då antalet ämnen i andra årskursen bleve väl stort, borde rätt finnas att bortvälja ett, eventuellt två av de icke obligatoriska ämnena.

Alternativ II medför den ekonomiska fördelen, att antalet lärartimmar blir mindre i förhållande till elevantalet.

Vid uppgörande av varje särskild skolas undervisningsplan böra lokala förhållanden och vunnit erfarenhet avgöra, vilket av dessa båda alternativ som skall väljas.

Vissa inskränkningar i fråga om valet av ämnen torde dock bliva nödvändiga. Sålunda torde böra förutsättas ett visst minimiantal elever och tillgång på lärarkrafter vid varje skola.

Det torde icke vara utan betydelse, att en folkhögskola med den utvidgning som nu föreslås får en karakteriserande benämning. Lämpligt synes vara att använda samma beteckning som i Danmark, folkhögskolans hemland, givits åt skolor, vilka i fråga om undervisningens läggning för sig uppställa ett vidare mål än den sedvanliga, nämligen den här ovan brukade »*utvidgad folkhögskola*». Önskvärt vore det också, att man kunde finna en lämplig benämning för de olika utbildningslinjer, vilka här förut angivits som de närmast tänkbara. Man skulle därvid möjligen kunna använda för den humanistisk-medborgerliga linjen: Folkhögskolans högre medborgarkurs, för den matematisk-naturvetenskapliga linjen: Folkhögskolans realbildningskurs och för husmoderslinjen: Folkhögskolans högre husmoderskurs.

I stadgan för statsunderstödda folkhögskolor äro, såsom i det föregående omnämmts, folkhögskolans mål ävensom huvudprinciperna för dess uppfostnings- och undervisningsarbete angivna. Däremot finnes för dessa skolor ingen gemensam undervisningsplan. Varje skola har ett av skolöverstyrelsen granskat och godkänt reglemente, och i detta ingå bl. a. uppgifter om undervisningsämnena. Timplan och kursplan skola av varje skola insändas till skolöverstyrelsen, utan att dock överstyrelsens godkännande av desamma är föreskrivet. I fråga om undervisningens anordning har sålunda lämnats en betydande frihet åt folkhögskolorna. Denna frihet har medfört, att skolorna i många stycken visa en ganska skiftande karaktär, även om de uppenbarligen hava en omisskännlig gemensam grundprägel. Olikheterna bero dels på anpassning efter olika orters och olika elevmaterials behov, dels på lärarkrafternas och framför allt föreståndarnas olika läggning.

Att den skolform, som tidigast haft möjlighet att förverkliga en sådan frihet på undervisningens område, nu skulle få denna beskuren, bör så mycket mindre komma i fråga som ett av de utmärkande dragen för vår tids reformrörelse på skolans område just består i en strävan att mer än förr giva olika skolor och skilda lärarindividualiteter pedagogisk rörelsefrihet. Folkhögskolorna behöva sin pedagogiska frihet, framdeles som hittills, säkerligen i större utsträckning än andra skolor, dels därför att elevmaterialet i fråga om förkunskaper och anlag är så växlande, dels därför att folkhögskolornas elever, som redan kommit till vuxen ålder och i regel kortare eller längre tid sysslat med eget förvärvsarbete, helt naturligt därunder växt in i bestämda intressefärer, anknutna till skilda verksamhetsområden. Därtill kommer ännu en omständighet. Just därför att folkhögskolorna rekryteras av ungdom, som ägnar sig åt förvärvsarbete, är tillströmningen i hög grad beroende av ekonomiska och sociala konjunkturen och därför mera växlande än vid andra skolor. Denna ojämnheter i rekryteringen är för folkhögskolornas lärarkrafter synnerligen påfrestande och medför för dem ett starkt krav att så långt möjligt är bevara andlig spänstighet och initiativlust. En vidsträckt pedagogisk frihet innebär både möjlighet och eggelse därtill.

Vad de nu föreslagna andra och tredje årskurserna beträffar, är det uppenbart, att vad här ovan sagts om elevernas olika behov i särskilt hög grad gäller om dessa årskursers lärjungar, vilka ju i allmänhet måste befinna sig på ett högre åldersstadium än första årskursens elever och ännu bestämdare än dessa hava klart för sig, vad de vilja vinna med sitt utbildningsarbete. De sakkunniga anse därför, att någon *gemensam* undervisningsplan icke heller för dessa årskurser bör ifrågakomma. Utöver de bestämmelser, som intagas i stadgan för folkhögskolorna, synes emellertid varje skola böra dels i sitt reglemente införa nödiga föreskrifter angående ifrågavarande årskurser av ungefär samma omfattning som de nu i reglementena ingående, dels ock till skolöverstyrelsen insända kurs- och timplaner, vilka böra lämna något fylligare uppgifter angående lärokurserna, än vad som hittills fordrats för folkhögskolor utan tredje årskurs.

De sakkunniga hava emellertid ansett ändamålsenligt att undersöka vad som under de här angivna förutsättningarna kan medhinnas under den ifrågasatta utbildningstiden samt antyda den allmänna gång av arbetet och de arbetsmetoder, som kunna anses lämpliga med hänsyn till folkhögskolans uppgift och lärjungematerial, med beaktande av den erfarenhet denna skolforms verksamhet hittills givit. Resultatet av denna undersökning innefattas i de tim- och kursplaner, vilka bifogas såsom bilaga 1.

Givetvis kunna dessa tim- och kursplaner endast tjäna till vägledning för skolorna, på samma gång de äro avsedda att angiva, till vilken kunskapsnivå eleverna kunna föras genom en så anordnad utbildning.

Undervisningsform.

I stor utsträckning torde periodläsning böra användas. Det timantal för vecka, som upptages å nyssnämnda timplan, är därför endast avsett att angiva det ungefärliga utrymme, som ämnet får under årskursen, medan det i en hel del fall torde vara lämpligt att sammanslå ett par ämnens timantal och sedan låta dessa ämnen vart för sig förfoga över hela timantalet under var sin del av årskursen. Så torde kunna förfaras t. ex. med kommunalkunskap och ekonomilära och likaledes med fysik och kemi, särskilt om de båda ämnena i var och en av dessa grupper handhavas av samma lärare. Genom en dylik periodläsning torde väsentliga fördelar vinnas i fråga om lärjungarnas möjlighet att fördjupa sig i respektive ämnen och därmed också ökade möjligheter beredas att föresätta dem självständigt arbete.

Då dels elevernas förkunskaper kunna vara väsentligt olika, dels deras intresse och flit givetvis betydligt växla, böra eleverna, där det av praktiska skäl låter sig göra, beredas tillfälle att i vissa ämnen följa undervisningen i annan årskurs än den som de i övrigt tillhöra. Så torde det ofta bliva lämpligt att ordna saken i fråga om språkundervisningen, där förkunskaperna hos elever, som hava skiftande förutbildning, kunna väntas vara ganska olika. Men även i andra ämnen bör en anordning av antytt slag kunna vidtagas och vara ägnad att tillmötesgå individuella anlag och intressen samt att uppmuntra studielusten.

I fråga om tillvägagångssättet vid själva undervisningen böra givetvis de erfarenheter, som hittills vunnits i folkhögskolans arbete, vara vägledande. Föredragsformen bör sålunda i vissa ämnen, framför allt i sådana som historia och samhällskunskap, litteraturhistoria, geografi, hälsolära och delvis de naturvetenskapliga ämnena komma till användning. Efter ämnets art och lärarens läggning torde samtal — icke läxförhör — i vissa fall böra träda i stället för föredraget. Men i varje fall böra eleverna icke begränsa sina studier till de gemensamma läroböckerna utan också åtminstone i ett eller ett par ämnen utsträcka dem till mera utförliga och speciella framställningar. Syftet bör vara att uppöva lärjungarnas förmåga att själva utvälja och använda kunskapskällor, att sålunda ur dessa utsova och sammanställa ett önskat kunskapsmaterial och att därefter muntligt eller skriftligt lämna redogörelse för arbetets resultat. För att tillfällena till sådan övning skola finnas, böra arbetsuppgifter givas och hjälp vid litteratururvalet lämnas. Biblioteket bör kom-

ma till flitig användning. Tyvärr äro i detta avseende åtskilliga skolors resurser mycket begränsade, och höjda anslag för bibliotekens förkovran vore därför synnerligen önskvärda. I viss utsträckning torde det vara lämpligt att lämna uppgifterna gruppvis. För dessa arbeten kunna säkerligen, såsom redan nu vid många folkhögskolor är fallet, studiecirkelns former användas. Inom de naturvetenskapliga ämnena böra givetvis laborationsövningar i största möjliga utsträckning anordnas, varvid lärjungarna lämna redogörelser för sina arbeten.

Prövningar för utrönande av elevernas framsteg böra företrädesvis anordnas så, att de komma att omfatta större partier av det ifrågavarande ämnet. Förhör, som kunna föranleda eleverna att allt för mycket lägga vikt vid inlärande av rena minneskunskaper, böra undvikas.

De sakkunniga hava vidare undersökt, vilka fordringar böra föreskrivas för inträde i folkhögskolans båda högre årskurser. Här hava de sakkunniga funnit platsen vara att till närmare omprövning upptaga den i riksdagens förenämnda skrivelse ifrågasatta anordningen, att högre folkskolor skulle inordnas som led i en med genomgången folkhögskola avslutad högre undervisning. Innan de sakkunniga närmare ingå på detta spörsmål, anse sig de sakkunniga böra förutskicka några erinringar om den högre folkskolans organisation m. m., vilka torde kunna bidra till frågans belysning.

*Inträdes-
fordringar.
Folkhög-
skola och
högre folk-
skola.*

Den högre folkskolan, som tillkom med anledning av ett av 1856—1858 års riksdag fattat beslut, hade länge en jämförelsevis fri och skiftande organisation. Under inflytande av den av 1904 års riksdag beslutade läroverksorganisationen visade sig emellertid en tendens till differentiering i skolornas allmänna läggning, i det att somliga skolor organiserades till partiell överensstämmelse med de allmänna läroverkens realskola, medan andra erhöilo en mer praktisk läggning. På detta sätt bereddes marken för den nya skolform, som genom 1909 års riksdags beslut blev verklighet, den kommunala mellanskolan, byggd direkt på folkskolans sjätte klass och ledande till samma mål som realskolan, nämligen realskoexamen. Samtidigt fick den högre folkskolan fastare former. En klyvning inträdde mellan kommunal mellanskola och egentlig högre folkskola.

Genom 1918 års riksdags beslut om upprättande av praktiska ungdomsskolor har även den högre folkskolan inträtt i ett nytt utvecklingsskede och erhållit fastare organisationsformer än förut. I viss mening har den nu blivit en parallellform till fortsättningsskolan och i enlighet därmed fördelats på två typer, en allmän och en yrkesbestämd. Den senare typen, övervägande treårig, har under de gångna åren varit stadd i stark utveckling. För denna skolform hava nya kursplaner utarbetats. För närvarande finnas yrkesbestämda högre folkskolor för teknisk utbildning, för handelsundervisning samt för jordbruk och husligt arbete. I dessa skolor förekomma praktiska tillämpningsövningar i stor utsträckning. Sålunda upptager arbetsordningen vid de högre folkskolorna för handel bland annat bokföring, stenografi och maskin-

skrivning, vid de högre folkskolorna för husligt arbete matlagning, tvätt och kvinnlig slöjd och vid de tekniska högre folkskolorna verkstadsarbete, framför allt metallarbete, varjämte i vissa andra reala ämnen lämnas stort utrymme åt lärjungarnas egna laborationer.

Den andra typen av högre folkskolor, de s. k. allmänna, förekommer såsom en-, två-, tre- eller fyrklassig. Den fyrklassiga formen har i stor utsträckning organiserats i nära överensstämmelse med den kommunala mellanskolan och har i många fall tjänstgjort som ett förberedelsestadium för den sistnämnda skoltypen. Härigenom har utan tvivel den allmänna högre folkskolans ursprungliga syfte kommit att i viss mån förryckas, särskilt som förbindelsen mellan denna skola och den kommunala mellanskolan från början tänkts annorlunda och fastare.

De högre folkskolornas antal uppgingo vid slutet av vårterminen 1927 till 63. Av dessa voro 38 allmänna och 25 yrkesbestämda. Av den förra gruppens skolor omfattade 3 en årsklass, 21 två årsklasser, 5 tre årsklasser och 9 fyra årsklasser. Av den senare gruppens skolor voro 7 tvååriga, 3 fyraåriga och de övriga 15 treåriga.

Vad nu beträffar den ovannämnda, av riksdagen ifrågasatta organisationen av den högre folkskolan såsom ett led i en med genomgången folkhögskola avslutad högre undervisning, synes det de sakkunniga tydligt, att om därmed bör förstås, att den högre folkskolan skall mera allmänt läggas till grund för inträde i folkhögskolans första årskurs, någon mera utsträckt samverkan mellan dessa skolformer knappast kan för närvarande tänkas. Givetvis vore det för folkhögskolan en fördel att få så många elever som möjligt med de förkunskaper den högre folkskolan meddelar, ty den kunde då lägga sin undervisning redan i första årskursen på ett betydligt högre plan än vad nu i allmänhet är fallet. Men så länge de högre folkskolorna ej äro flera till antalet och därtill nästan undantagslöst förlagda till orter, i åtskilliga fall städer, vilka sakna folkhögskola eller närmare förbindelse med sådan skola (se bilaga 4), kan folkhögskolan ej påräkna något större antal elever från detta håll, så mycket mindre som det näppeligen kan ifrågasättas att nya högre folkskolor skulle upprättas i huvudsakligt syfte att stödja folkhögskolan. Det måste allt fortfarande bliva nödvändigt för folkhögskolorna att inrätta sig för att i sin första årskurs mottaga huvudsakligen sådana elever, som icke erhållit annan förberedande utbildning än folkskola och fortsättningskola.

Däremot synes en anknytning mellan högre folkskola och folkhögskola både möjlig och önskvärd, när det gäller folkhögskolans övre avdelningar. En sådan förekommer också för närvarande, om än ej i särdeles stor utsträckning, men den skulle säkerligen betydligt främjas genom folkhögskolans utvidgning med en tredje årskurs. Även härvid kan det dock icke anses lämpligt, att organisationen av folkhögskolans överbyggnad inrättas med uteslutande hänsyn till elever, som förut genomgått högre folkskola. De övre avdelningarna vid folkhögskolan torde framgent som hittills huvudsakligen få räkna med elever, som förut genomgått folkhögskolans första årskurs, men detta bör icke hindra att de så inrättas, att de med fördel kunna användas även av sådana lärjungar,

som i stället för denna förberedelse erhållit undervisning i högre folkskola eller genomgått visst antal klasser i realskola, kommunal mellanskola eller flickskola. För uppehållande av folkhögskolans säregna karaktär har det alltid ansetts nödvändigt, att dess elever kommit till mera mogen ålder. Det torde därför i regel böra tillses, att den ungdom, som besökt högre folkskola eller realskola eller jämförliga skolor, före sitt inträde i folkhögskolan ägnat ett eller annat år åt praktiskt arbete. Övergången från högre folkskola — allmän eller yrkesbestämd — bör, där kunskaperna äro synnerligen väl vitsordade, kunna ske från denna skolas första klass till folkhögskolans andra årskurs, i andra fall från högre folkskolans andra klass till samma andra årskurs. Den högre folkskolans elever hava i sina språkkunskaper ett försprång framför eleverna från folkhögskolans första årskurs, men de senare, som i regel inhämtat sina kunskaper så sent som året förut och vid mognare ålder, hava i dessa avseenden ett försteg. Denna olikhet skulle nödvändiggöra skild språkundervisning för dessa två lärjungekategorier under det första året i övre avdelningen. På liknande sätt kunde också övergång tänkas från högre folkskolas andra eller tredje klass till folkhögskolans tredje årskurs.

När de sakkunniga efter dessa överväganden hava att taga ståndpunkt till frågan om fordringarna för inträde i folkhögskolans nu ifrågavarande högre årskurser, hava de sakkunniga ansett sig böra föreslå, att såsom villkor måtte föreskrivas, utöver vad som är bestämt i § 13 mom. 1 av gällande stadga för folkhögskolorna, för tillträde

till *andra* årskurs: att den inträdessökande antingen förut genomgått folkhögskolas första årskurs eller genom avgångsbetyg från andra klassen i högre folkskola, kommunal mellanskola eller fyraårig realskola eller från tredje klassen i femårig realskola eller fjärde klassen i kommunal flickskola styrkt sig äga godkända insikter i de läroämnena, som äro gemensamma för första årskursen och nyssnämnda läroanstalter, eller ock slutligen att sökanden på annat sätt visat sig besitta tillfredsställande insikter; samt

till *tredje* årskurs: att den inträdessökande antingen förut genomgått folkhögskolas andra årskurs och därvid visat sig äga förutsättningar för fortsatta studier i den tredje eller genom avgångsbetyg från tredje klassen i högre folkskola, kommunal mellanskola eller fyraårig realskola eller från fjärde klassen i femårig realskola eller femte klassen i kommunal flickskola styrkt sig äga godkända insikter i de läroämnena, som äro gemensamma för andra årskursen och nyssnämnda läroanstalter, eller ock slutligen att sökanden visat sig vid inträdesprövning besitta tillfredsställande insikter i andra årskursens läroämnena.

Om lämpligheten av att förknippa genomgången av någon av förenämnda kurser med en mera *allmän* behörighet torde meningarna vara delade. Hos en stor del av folkhögskolans målsmän synes den uppfattningen vara rådande, att det åtminstone tills vidare icke kan vara lämpligt att förbinda genomgången utvidgad folkhögskola med någon allmän behörighet eller kompetens. Dessa skolors allmänna syfte går ju icke i denna riktning, och det har från folkhög-

*Behörighet
efter genom-
gång av de
högre års-
kurserna.*

skolhåll framställts starka betänkligheter mot en ändring i skolornas organisation, som skulle i allt för hög grad närma dem till de allmänna läroverken och med dem jämförliga läroanstalter, gent emot vilka de helt visst skulle komma till korta, om de övergåve sin särskilda uppgift och sin egenart och sökte att med dem tävla i fråga om bibringande av examenskunskaper. Folkhögskolans syfte är ju först och främst att personligen höja och för det praktiska livet samt det medborgerliga arbetet dugliggöra den ungdom, som där söker sin utbildning. För samma uppgifter bör skolan även omhändertaga de studiebegåvade unga män och kvinnor, som vilja fortsätta i dess högre kurser. För en del av dessa anvisar kanske deras läggning ett annat framtidsmål än att stanna »vid jorden» eller i verkstaden, men detta mål kunna de säkerligen i de flesta fall nå även utan vitsord om viss behörighet. Skulle folkhögskolornas högre kurser inrikta sig på avgångsbetyg medförande viss allmän behörighet, låge den olägenheten nära till hands, att skolorna bleve allt för uniforma i sin gestaltning och förvandlades till en mindre lyckad avbild av realskolorna eller flickskolorna. För att inom den kortare tid, som stode till buds, vinna likställighet i kunskapsmått med dessa skolors elever skulle man lätt frestas att för en ensidig examensläsning åsidosätta det verkliga bildningsarbetet.

Invändningar av detta slag gentemot en »folkhögskolans normalkompetens» sakna säkerligen icke fog för sig, och de sakkunniga anse därför, att man bör vänta med allmänna åtgärder i denna riktning, till dess en vidsträcktare erfarenhet givit vid handen, vilken betydelse och utveckling folkhögskolornas tredje årskurser kunna få.

Å andra sidan torde det icke lida tvivel, att det skulle främja anslutningen till folkhögskolornas högre kurser, om genomgång av viss sådan kurs kunde i *särskilda fall* medföra någon kompetens, i likhet med vad som är fallet t. ex. i fråga om avlagd realexamen eller förvärvad s. k. normalskolekompetens. I verkligheten är det så redan nu, att en mera kvalificerad folkhögskoloutbildning i vissa fall godtages för inträde vid en del läroanstalter, som eljest uppställt avlagd realexamen eller ännu högre kompetens såsom inträdesvillkor. Detta gäller särskilt de anstalter, som utbilda lärare eller lärarinnor inom lanthushållningen: lantbruksinstitutet och lanthushållsläraryrkesseminarierna. Det skulle väl också låta tänka sig, att man beträffande inträde vid dessa och kanske ytterligare några andra fackskolor genom särskilda bestämmelser fastslog vad som redan synes hava blivit gällande praxis. Detta kunde lämpligen ske på det sätt, att Kungl. Maj:t på ansökan från viss folkhögskola efter skolöverstyrelsens hörande lämnade medgivande, att avgångsbetyg från skolans tredje årskurs finge i fråga om inträde vid vissa läroanstalter medföra en behörighet, närmast jämförlig med den, som åtföljer betyg över avlagd realexamen eller avgångsbetyg från högre flickskola.

*Villkor för
anordnande
av tredje
årskurs.*

I stadgan för folkhögskolor är föreskrivet, att den för varje skola gällande undervisningsplanen, upptagande de för skolan bestämda undervisningsämnena samt det ungefärliga antal timmar, som ägnas åt varje ämne, skall del-

givas skolöverstyrelsen. Enligt de sakkunnigas mening bör, där tredje årskurs inrättas, undervisningsplanen såväl för denna som för andra-årskursen innehålla något utförligare uppgifter. Den bör således ej blott upptaga timplan och ämnen utan även lämna icke allt för knapphändiga uppgifter om de lärokurser, som i varje ämne äro avsedda att genomgås, ävensom någon upplysning om det arbetssätt, som tänkes tillämpat. Det synes däremot icke vara skäl att föreskriva någon stadfästelse av denna undervisningsplan genom vare sig skolöverstyrelsen eller folkhögskolinspektören. Vid behandlingen av de särskilda skolornas ansökningar om statsbidrag har överstyrelsen i alla händelser möjlighet att göra påminnelser, därest undervisningsplanen i ett eller annat avseende icke skulle befinnas ändamålsenlig.

I fråga om det minsta elevantal, som bör fordras för rätt till statsbidrag åt tredje årskurs, skulle det ligga närmast till hands att i anslutning till motsvarande bestämmelser för andra-årskurs föreskriva 10. Med hänsyn därtill, att det torde ställa sig svårare att upprätthålla en tredje årskurs med detta minimiantal, synes dock den lättnad kunna beviljas, att statsbidrag till sådan kurs må utgå, om antalet elever i andra och tredje årskurserna vid läsårets början uppgår till sammanlagt minst 20. Den Kungl. Maj:t för närvarande tillkommande rätten att, där särskilda omständigheter sådant påkalla, medgiva undantag från bestämmelserna angående minimiantal elever i andra-årskurs bör givetvis gälla även i fråga om den tredje.

Beträffande skyldighet att vid skola, där tredje årskurs förekommer, hava lärare med fast anställning, böra enahanda grunder gälla, som nu tillämpas för andra-årskurs, d. v. s. att då tredje årskurs är inrättad och skolan för denna kurs erhållit statsbidrag under fem år i följd, en ämneslärare skall fast anställas för denna kurs. Enligt stadgan för folkhögskolor ankommer det ju i övrigt på skolöverstyrelsen att medgiva tillstånd till inrättande av fast ämneslärarbefattning, i de fall då skyldighet därtill ej föreligger för skolan.

Tredje årskurs bör kunna inrättas såväl vid folkhögskola med längre kurs som vid skola med huvudkurs om 21 resp. 24 veckors längd.

Av skäl, som i det föregående blivit anförda, hava de sakkunniga funnit sig böra föreslå:

att vid folkhögskola, där så befinnes lämpligt, i stället för huvudkurs och fristående kvinnlig kurs må inrättas en sammanhängande första årskurs, kallad »längre kurs» och avsedd för såväl manliga som kvinnliga elever;

att folkhögskola må kunna inrättas med huvudkurs för uteslutande kvinnliga elever, med gynnsammare villkor i fråga om statsunderstöd ände nu gällande;

att folkhögskolas fristående kvinnliga kurs jämte tillhörande andra årskurs må kunna omfatta en undervisningstid av minst 16 veckor eller därutöver, även då undervisning i hushållsgöromål icke ingår i första

Sammanfattning av de sakkunnigas organisationsförslag.

årskursen, och att å andra sidan fristående kvinnlig kurs undantagsvis må kunna uppdelas i två eller högst tre kurser i följd med sammanlagt minst 13 veckors längd; samt

att vid folkhögskola må i samband med huvudkurs eller längre kurs kunna anordnas såväl andra som tredje årskurser, avsedda att åstadkomma en förlandsbygdens behov avpassad högre undervisning, vilka kurser jämväl kunna vara lämpade som fortsättning efter förut genomgången högre folkskola.

B. Ekonomiska frågor.

I. Avlöning åt lärare samt statsbidrag.

Vid överbägande av de ekonomiska konsekvenser, som de av de sakkunniga nu framlagda organisationsförslagen skulle medföra, hava de sakkunniga icke kunnat underlåta att beakta denna frågas samband med spörsmålet om en reglering av lönerna för folkhögskolornas lärarpersonal samt om grunderna för statsunderstöd åt dylika skolor. Då emellertid dessa frågor stå i nära samband med frågan om en allmän löneroglering för vårt undervisningsväsen, vilken fråga för närvarande väntar på sitt avgörande, hava de sakkunniga, utan att ifrågasätta någon rubbning i nu gällande principiella bestämmelser, ansett sig böra begränsa sina förslag till vad som måste bliva en omedelbar följd av de föreslagna organisatoriska förändringarna.

Så medför inrättandet av folkhögskola med längre kurs behov av föreskrift angående minimiavlöning åt såväl föreståndare som fast anställd ämneslärare samt extra ordinarie och vikarierande ämneslärare vid sådan kurs. Då denna längre kurs i fråga om undervisningstid motsvarar huvudkurs tillika med en fristående kvinnlig kurs, bör grundlönen för föreståndare och fast anställd ämneslärare sättas lika med den avlöning, som tillkommer motsvarande befattningshavare, anställd vid folkhögskola med huvudkurs och fristående kvinnlig kurs, således:

för manlig föreståndare	5 400	kronor
» kvinnlig »	4 200	»
» vikarierande »	500	»
» manlig fast lärare	3 700	»
» kvinnlig » »	3 200	»

För manlig extra ordinarie eller vikarierande ämneslärare är för närvarande minsta avlöningen bestämd till 1 900 kronor för huvudkurs och 600 kronor för fristående kvinnlig kurs; för motsvarande kvinnliga lärare är den resp. 1 700 kronor och 550 kronor. Sammanläggas avlöningarna för huvudkurs och fristående kvinnlig kurs, bör en manlig extra ordinarie eller vikarierande ämneslärare för längre kurs erhålla 2 500 kronor och en kvinnlig 2 250 kronor.

I fråga om lärare i övningsämnen vid längre kurs behöves ingen ändring i nuvarande lönebestämmelser, när dessa lärare erhålla avlöning efter undervisningstimme eller — i fråga om hushållslärarinnor — efter arbetsdag.

För beräkandet av det statsbidrag, som bör utgå till längre kurs, torde man icke kunna liksom i fråga om lärarlöner sammanlagga de understödsbelopp, som nu tillkomma huvudkurs och fristående kvinnlig kurs. Ett sådant tillvägagångssätt skulle kunna leda till ett i stort sett rättvisande resultat endast i fråga om folkhögskola, som har såväl manlig som kvinnlig avdelning med så många elever inom vardera, att särskild undervisning i en del ämnen måste anordnas för varje avdelning.

Hur det skulle ställa sig med omkostnaderna för lärarlönerna vid en längre kurs, hava de sakkunniga sökt utröna genom en beräkning av dessa kostnader för en av de nuvarande folkhögskolorna, som är inrättad med manlig och kvinnlig huvudkurs samt efterföljande fristående kvinnlig kurs. Denna skolas föreståndare, vilken planerat en omläggning till längre kurs, därest sådant blir medgivet, har för lärarlönerna vid en sådan uppgjort följande kostnadsförslag:

Föreståndarens grundlön	kr. 5 400: —
Fast anställd ämneslärare	» 3 700: —
E. o. ämneslärare (tillika gymnastiklärare)	» 2 500: —
1 timlärarinna	» 272: —
1 slöjdlärarinna (sömnad)	» 1 530: —
1 » (vävning)	» 1 530: —
1 lärarinna i hushållsgöromål ($\frac{1}{3}$ av lönen; återstoden erhålles genom särskilt statsbidrag)	» 680: —
1 gymnastiklärarinna	» 546: —
1 lärare i sång	» 238: —
	<hr/>
	Summa kr. 16 396: —

För samma skola belöper sig lärarlönekontot med nuvarande kursanordning, d. v. s. huvudkurs + fristående kvinnlig kurs, till 15 802 kronor. För längre kurs skulle alltså tillkomma en merkostnad av 594 kronor, vilket belopp således anger den ökning, som föranledes därav, att manliga lärjungar deltaga i hela kursen. De större utgifterna uppvägas emellertid av minskade annonserings- och tryckningskostnader, då den fristående kvinnliga kursen bortfaller.

Till en folkhögskola med manlig och kvinnlig huvudkurs samt fristående kvinnlig kurs omfattande 13 veckor utgår nu, frånräknat eventuella bidrag till parallellundervisning eller andra årskurs,

för huvudkurs	kr. 7 000: —
» därtill ansluten kvinnlig avdelning	» 3 500: —
» fristående kvinnlig kurs	» 3 500: —
	<hr/>
	Summa kr. 14 000: —

Det låge nu nära till hands att utgå ifrån att skolan efter kursernas omläggning till längre kurs erhöle understöd till sistnämnda belopp, eller 14 000 kronor. Omständigheter föreligga emellertid, som göra, att de sakkunniga icke anse sig kunna utan vidare framlägga ett dylikt förslag. Det förhåller sig visserligen så, att de längre kurserna enligt de sakkunnigas mening böra stå öppna för såväl manliga som kvinnliga elever. Men att döma av nuvarande förhållanden vid skolor, där samundervisning förekommer, skulle dock tillströmningen av elever av olika kön kunna bliva så ojämn, att skolan praktiskt taget vore att betrakta som antingen enbart manlig eller enbart kvinnlig folkhögskola. Därmed skulle kostnaderna för undervisningens uppehållande bliva väsentligt lägre — i all synnerhet med det förra alternativet — än om särskild undervisning

måste anordnas för elever av vardera könet. De sakkunniga vilja därför föreslå, att understödet för längre kurs må, liksom för närvarande sker i fråga om bidraget till huvudkurs med kvinnlig avdelning, beräknas med ett grundbelopp och ett tillägg för de merkostnader, som betingas antingen av uppdelningen i en manlig och en kvinnlig avdelning eller av förefintligheten av en enbart kvinnlig. Den sistnämnda skulle nämligen, såsom i det föregående framhållits i fråga om enbart kvinnliga huvudkurser, draga större kostnader än en enbart manlig. Understödsbeloppen torde då kunna fixeras sålunda:

för längre kurs med endast en undervisningsavdelning . . . högst kr. 9 500:—
samt dessutom för längre kurs med särskild manlig och

kvinnlig avdelning » » 4 500:—

Där vid längre kurs endast kvinnlig avdelning förekommer, skulle ersättning för de merkostnader, som — jämfört med förhållandet vid endast manlig avdelning — betingas av särskilda övningslärare, kunna erhållas på samma sätt och efter samma grunder som ovan (sid. 5) föreslagits beträffande särskilt statsbidrag för lärarinna i slöjd vid huvudkurs, avsedd för uteslutande kvinnliga elever, d. v. s. skolan borde kunna för behövliga lärarkrafter av nämnda art erhålla två tredjedelar av den för lärarinnan stadgade minimilönen. Som lämplig begränsning uppåt av detta statsbidrag torde kunna stadgas, att det ej finge överstiga sammanlagt 2 500 kronor, motsvarande ett sammanlagt arvode för lärarinnor av 3 750 kronor och 1 500 undervisningstimmar, d. v. s. omkring 46 timmar i veckan.

För den föreslagna ökningen i statsbidraget till enbart kvinnlig huvudkurs ävensom för det tillägg av 10 procent, som skulle tillkomma fristående kvinnliga kurser med utsträckt undervisningstid, torde i det föregående tillräckliga skäl vara framlagda.

För tredje årskurs kan statsbidraget ej tänkas vara mindre än det, som nu utgår för andra årskurs, nämligen högst 2 500 kronor eller, då särskild fast ämneslärare finnes anställd, högst 3 500 kronor.

Vid »utvidgad folkhögskola» skulle emellertid, då kvinnliga elever där mottagas, särskilda omkostnader betingas av nödvändigheten att anställa lärarinnor i slöjd och hushållsgöromål för den andra och den tredje årskursen. Även om sådana lärarinnor finnas anställda för skolans första årskurs, är det nämligen icke säkert, att de kunna räcka till för undervisningen i andra, resp. tredje årskursen, och i alla händelser skulle en utsträckt tjänstgöring medföra ökning i deras arvode. Ett tillägg till statsbidraget borde därför medgivas för detta ändamål, vilket tillägg lämpligen kunde utgå efter samma grunder som föreslagits beträffande särskilt bidrag för lärarinna i slöjd vid enbart kvinnlig längre kurs eller enbart kvinnlig huvudkurs. Enligt nu gällande bestämmelser utgår bidrag med två tredjedelar av lönen till lärarinna i hushållsgöromål endast under förutsättning att hennes tjänstgöring är förlagd till första årskurs. Detta kan vara befogat, när det gäller fristående kvinnliga kurser, ty därvid är statsbidraget till andra årskurs avsett att täcka även kostnaden för hushållsundervisning. Gäller det åter andra eller tredje årskurs, som är anknuten till huvudkurs och som har såväl manlig som kvinnlig avdelning, är i

de fall då undervisningen i husligt arbete icke försiggår gemensamt med första årskursens elever, särskilt statsbidrag till avlöning av såväl hushållslärlarinna som slöjdlärlarinna i hög grad berättigat. De sakkunniga hålla alltså före, att till folkhögskola med tredje årskurs borde utöver ovannämnda 2 500 resp. 3 500 kronor för denna årskurs kunna utgå särskilda bidrag till lärarinna i slöjd och till lärarinna i hushållgöromål med ett belopp, motsvarande två tredjedelar av sådan lärarinnas minimilön. Sammanlagt synas dock dessa bidrag ej böra få överstiga 2 000 kronor.

Beträffande andra, resp. tredje årskurs, som är ansluten till *längre* kurs, måste givetvis på grund av den längre undervisningstiden statsbidraget något ökas. Om grundanslaget till första årskursen vid den längre kursen sättes till nu föreslagna 9 500 kronor, skulle en förhöjning i förhållande till den vanliga första årskursens högsta understöd, 7 000 kronor, öka bidraget till andra årskurs från nu utgående 2 500 kronor till omkring 3 393 kronor och från nuvarande 3 500 kronor till 4 750 kronor. Härvid torde dock någon reduktion kunna göras, så att andra årskurs, ansluten till längre kurs, tillerkännes högst 3 000 kronor, och, då fast ämneslärare är anställd för kursen, högst 4 200 kronor. Skillnaden är här beräknad lika med lönetillökningen för en fast anställd lärare i jämförelse med en extra ordinarie (3 700 och 2 500 kronor).

Lika stort statsbidrag, som nu föreslagits för andra årskurs, torde, då vid längre kurs tredje årskurs är inrättad, böra tillkomma denna. Dessutom synes härtill böra komma rätt till särskilt statsbidrag för lärarinnor i slöjd och hushållsgöromål enligt de grunder, som angivits för andra eller tredje årskurser vid huvudkurser. Sammanlagda beloppen av dessa bidrag böra lämpligen stanna vid 2 500 kronor.

För anordnande av *parallellundervisning* utgår enligt nu gällande författning ett särskilt understöd, vilket vid huvudkurs och därmed samtidigt pågående kurser kan uppgå till 1 000 kronor, vartill kan, då elevantalet överstiger 35, komma ytterligare 1 000 kronor. För fristående kvinnlig kurs äro motsvarande understöd bestämda till högst 750 kronor resp. ytterligare 750 kronor. Förutsättningen för understöd till sådan undervisning är, att densamma »med hänsyn till elevernas olika förkunskaper eller behovet av uppdelning i skilda arbetslag prövas nödvändig». En sådan nödvändighet måste vid folkhögskolorna inträffa vida oftare än vid andra skolformer. Eleverna i första årskursen äro ofta med hänsyn till sina förkunskaper av mycket olikartad beskaffenhet, varför en uppdelning i olika läslag måste förekomma, även där antalet i och för sig icke skulle gjort en sådan delning berättigad. Vid andra årskurs torde man kunna räkna med att icke så stor olikhet i fråga om elevernas föregående utbildning förekommer, men här är det däremot vanligt, att eleverna hava olika behov och önskemål i fråga om studieriktning, varav också följer, att uppdelningen på olika läslag måste anordnas utan hänsyn i första rummet till antalet. Vid behandlingen av folkhögskolornas ansökningar om statsbidrag har skolöverstyrelsen, enligt vad de sakkunniga inhämtat, när det gällt understöd för parallellundervisning, tagit behörig hänsyn till det faktiskt före-

liggande behovet av ökning av lärarkrafterna på grund av dessa olika förhållanden, men i allmänhet icke tillstyrkt understöd till högsta medgivna belopp, utom där elevantalet syns berättiga därtill.

Vad beträffar statsbidrag för parallellundervisning vid längre kurs, kunde ju detta i likhet med själva grundanslaget bestämmas genom sammanläggning av understöden för parallellundervisning vid huvudkurs med motsvarande vid fristående kvinnlig kurs. Man skulle då komma till högst 1 750 kronor samt, då elevantalet överstiger 35, ytterligare högst 1 750 kronor. Dock torde här av i huvudsak samma skäl som ovan anförts i fråga om där föreslagen minskning en nedsättning vara berättigad, så att vardera understödet kan sättas till högst 1 500 kronor.

Däremot synes det erforderligt, när det gäller understöd för parallellundervisning vid andra såväl som tredje årskursen, att just med hänsyn till den därstädes ofta förekommande uppdelningen i olika linjer medgiva någon nedsättning i det nu bestämda minimiantalet elever för erhållande av understöd utöver 1 000 kronor. Det torde härvid vara berättigat att draga gränsen vid 25 i stället för 35 elever.

Å andra sidan bör det såsom självfallet förutsättas, att vid bestämmandet av understöd för parallellundervisning vid kurs, som äger rätt till särskilt bidrag för lärarinnor i slöjd eller i hushållsgöromål, hänsyn tages endast till behovet av ökning av andra lärarkrafter.

Införandet av längre kurs vid folkhögskola kräver ett tillägg till bestämmelserna angående villkor för statsbidragets utgående. Bland dessa villkor finnas även föreskrifter angående visst belopp av inkomster i form av bidrag från orten, som skolan skall kunna uppvisa för att utfå statsbidrag. I detta hänseende är nu i förutnämnda kungörelse den 31 december 1919 (nr 864) angående avlöning åt lärare vid folkhögskola samt statsbidrag till sådan skola, § 11 mom. 2, stadgat, att landsting, hushållningssällskap, kommuner eller enskilda var för sig eller gemensamt till vederbörande skola lämna bidrag, vilka, inberäknat skolavgifter, där sådana förekomma, sammanlagt uppgå till minst lika stort belopp som det, varmed statsbidraget för samtliga på en gång vid skolan pågående kurser överskjuter 3 000 kronor för huvudkurs, 4 500 kronor för huvudkurs med därtill ansluten kvinnlig kurs samt 1 500 kronor för fristående kvinnlig kurs.

I förhållande till det statsbidrag, som nu är föreslaget för längre kurs: 9 500 kronor, resp. 14 000 kronor, torde då böra medgivas, att statsbidraget för längre kurs med endast en avdelning finge överskjuta ortsbidragens summa med 4 000 kronor (avrundat från 4 071.43) och vid längre kurs med såväl manlig som kvinnlig avdelning med 6 000 kronor.

Emellertid synes det, som om ovannämnda bestämmelser kunde göras något mindre invecklade, utan att kravet på tillräckliga ortsbidrag åt folkhögskolorna åsidosättes. Det i sistnämnda hänseende behövligen stadgandet kunde lämpligen ersättas med en föreskrift därom, att folkhögskola skulle kunna uppvisa inkomster i form av bidrag av ortsmyndigheter eller av annan art, vilka sam-

manlagt uppginge till minst två tredjedelar av statsbidragets summa. En sådan föreskrift skulle visserligen medföra någon förhöjning i det fordrade ordsbidraget, när det gäller anslag till första årskurs, men å andra sidan i ungefär motsvarande grad minska ordsbidraget för sådana andra och tredje årskurser, med vilka skyldighet att avlöna särskilda ämneslärare med fast anställning är förenad. Härigenom skulle också utan tvivel upprättandet av andra och tredje årskurser i någon mån kunna underlättas.

II. Kostnadsberäkning och förslag.

Kostnadsberäkning.

De nu framställda förslagen till ändrad organisation för folkhögskolorna torde, såsom framgår av det föregående, komma att för sitt realiserande kräva någon förhöjning av anslaget till dessa skolor, men icke alla de ifrågasatta förändringarna äro dock av den beskaffenhet, att de behöva medföra ökade kostnader för statsverket. Om sålunda vid en folkhögskola en längre kurs inrättas i stället för huvudkurs med åtföljande fristående kvinnlig kurs, torde, med den beräkning av statsbidraget, som i det föregående anförts, ingen förhöjning av detta bidrag behöva ifrågakomma. Annorlunda skulle det visserligen ställa sig, om en skola, som nu endast har huvudkurs, ville omlägga denna till längre kurs. Därvid skulle, under förutsättning att såväl manlig som kvinnlig undervisningsavdelning är inrättad, en tillökning av statsbidraget med minst 2 450 [14 000 — (7 000 + 3 500 + 1 050)] kronor vara erforderlig. Med en sådan eventualitet torde man dock knappast hava att räkna under de närmaste åren.

Inrättandet av folkhögskola för uteslutande kvinnliga elever skulle, under förutsättning att skolan förut haft såväl manlig som kvinnlig avdelning, medföra icke en ökning utan en minskning av statsbidraget. Att helt nya kvinnliga skolor upprättas hava de sakkunniga icke ansett sig böra förutsätta.

Den för fristående kvinnliga kurser föreslagna förhöjningen av statsbidraget med 10 procent, under förutsättning att kurs, som enligt stadgan skall pågå endast 13 veckor, utsträcker till minst 16 veckor, torde enligt de sakkunnigas beräkning kunna leda därtill, att ett tiotal folkhögskolor inrätta sig med denna längre kurs. För de skolor, som här antagas kunna ifrågakomma, utgick år 1927 statsbidrag till fristående kvinnlig kurs med sammanlagt 51 450 kronor. Tio procents förhöjning härå skulle alltså betyda en ökning med 5 145 kronor.

Det föreslagna medgivandet att få räkna två eller tre efter varandra följande kurser med sammanlagt minst 13 veckors längd såsom likvärdiga med en fristående kvinnlig kurs, kan, såsom förut är antytt, knappast tänkas tillämpligt annat än i ett fåtal fall, antagligen blott vid tre skolor, och då vid skolor av den art, som nu hava endast huvudkurs. Här skulle man då räkna med en ökning, motsvarande tre gånger statsbidraget för fristående kvinnlig kurs, vilket är 3 500 kronor. Men i och med att dessa skolor inrätta fristående kvinnlig kurs, nedsättes minimitiden för huvudkursen till 21 veckor, och huvudkursen erhåller då icke det tillägg av tio procent, som eljest tillkommer statsbidraget till huvudkurser med en minimitid av 24 veckor. Denna minskning

utgör för varje skola minst 700 kronor. Ökningen i statens kostnader för varje på sådant sätt nytillkommen fristående kvinnlig kurs utgör sålunda endast 2 800 kronor eller för tre skolor 8 400 kronor.

Den väsentligaste förhöjningen av statsbidraget måste givetvis inrättandet av tredje årskurser medföra. Såsom i det föregående är antytt, kan man dock icke vänta, att något större antal folkhögskolor under de närmaste åren kommer att inrätta dylika kurser. För arbetsåret 1929—1930 anse sig de sakkunniga icke kunna räkna med flera än högst fyra sådana. Eftersom det föreslagna statsbidraget skulle uppgå till 2 500 kronor, så länge skolan ej har skyldighet att för tredje årskurs hava fast anställd lärare, vilken skyldighet inträffar först efter det kursen pågått fem år, skulle härför krävas ett belopp av 10 000 kronor.

För tredje årskurs skulle även tillkomma särskilt bidrag till lärarinna i slöjd och i hushållsgöromål med sammanlagt högst 2 000 kronor för varje skola. Bidrag av dylik art synes ej kunna ifrågakomma för mer än högst tre skolor, alltså med tillhoppa högst 6 000 kronor.

Vid folkhögskola med längre kurs, där tredje årskurs finnes inrättad, har för denna föreslagits ett något högre statsbidrag, nämligen 3 000 kronor eller, då fast anställd lärare finnes, 4 200 kronor. De sakkunniga hava emellertid icke ansett sig böra räkna med någon tredje årskurs vid sådan skola för den närmaste tiden.

Övriga föreslagna ändringar torde ej heller vara av beskaffenhet att nödvändiggöra en höjning av förslagsanslaget till folkhögskolorna för budgetåret 1929—1930.

De sakkunniga få alltså föreslå, att det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt folkhögskolor höjes med följande belopp för budgetåret 1929—1930:

De sakkunnigas förslag.

till fristående kvinnliga kurser för utsträckning av undervisningstiden	kr. 5 145:—
» nyinrättade fristående kvinnliga kurser, bestående av sammanlagda kortare kurser	» 8 400:—
» tredje årskurser	» 16 000:—

eller sammanlagt 29 545 kronor.

Under förutsättning att den tillfälliga förhöjning av understöden till folkhögskolor, vilken nu under en följd av år utgått med 10 procent av eljest tilldelat statsbidrag, fortfarande beviljas av riksdagen, skulle härtill ytterligare erfordras en ökning av det extra förslagsanslaget med ett belopp av 2 955 kronor.

De av de sakkunniga i det föregående föreslagna förändringarna i avseende på anslagsbeloppen innebära, dels att det under riksstatens åttonde huvudtitel för budgetåret 1928—1929 uppförda ordinarie förslagsanslaget till understöd åt folkhögskolor, 860 000 kronor, skulle ökas med 29 545 kronor till 889 545 kronor, eller avrundat till 890 000 kronor, dels ock att det under samma huvudtitel för nämnda budgetår uppförda extra förslagsanslaget till ökat understöd åt folkhögskolor, nu 75 000 kronor, skulle ökas med 2 955 kronor till 77 955 kronor, eller avrundat till 78 000 kronor.

Undervisningsplan.

A. Timplaner.

(A = den humanistisk-medborgerliga linjen, B = den matematisk-naturvetenskapliga linjen,
C = husmoderslinjen.)

Alternativ I.

Differentiering redan i andra årskursen.

	Linje A.		Linje B.		Linje C.	
	II	III	II	III	II	III
<i>Fasta ämnen.</i>						
Modersmålet och dess litteratur	6	6	6	6	6	6
Historia med samhällskunskap	4	2	4	2	4	2
Tyska eller engelska	5 ¹	5	5 ¹	5	5 ¹	5
	15	13	15	13	15	13
<i>Tillvalsämnen.</i>						
Historia (utvidgad kurs)	3	3	—	—	—	—
Samhällskunskap (utvidgad kurs)	4	4	—	—	—	—
Geografi med geologi	3	2	—	—	—	—
Matematik	2	1	3	5	2	1
Bokföring	1	2	—	—	1	1
Fysik	—	—	3	3	—	—
Kemi	—	—	3	2	—	—
Biologi	—	—	2	2	—	—
Hälsolära, barnavård och hemlära	—	—	—	—	3	2
Slöjd (sömnad och vävning)	—	—	—	—	15	—
Hushållsgörsmål	—	—	—	—	—	20
	13	12	11	12	21	24
Summa	28	25	26	25	36	37

Härtill komma timmar för sång, gymnastik, fria föredrag, samkväm m. m. Med avseende på de här angivna slutsummorna är att märka, att dessa för de enskilda eleverna kunna minskas i mån av det av dem träffade ämnesvalet.

Alternativ II.

Den huvudsakliga differentieringen inträdande först i tredje årskursen.

	Linje A.		Linje B.		Linje C.	
	II	III	II	III	II	III
<i>Fasta ämnen.</i>						
Modersmålet och dess litteratur	6	6	6	6	6	6
Historia med samhällskunskap	4	2	4	2	4	2
Tyska eller engelska	5 ¹	5	5 ¹	5	5 ¹	5
	15	13	15	13	15	13

¹ Medeltal (se kursplanerna).

<i>Tillvalsämnen.</i>	Linje A.		Linje B.		Linje C.	
	II	III	II	III	II	III
Historia (utvidgad kurs)	—	3	—	—	—	—
Samhällskunskap (utvidgad kurs)	—	6	—	—	—	—
Geografi med geologi	3	2	3	—	—	—
Matematik	2	1	3	5	2	1
Bokföring	1	2	—	—	1	1
Fysik	3	—	3	3	—	—
Kemi	2	—	2	3	—	—
Biologi	2	—	2	2	—	—
Hälsolära, barnavård och hemlära	—	—	—	—	3	2
Slöjd (sömnad och vävning)	—	—	—	—	15	—
Hushållsgöromål	—	—	—	—	—	20
	13	14	13	13	21	24
Summa	28	27	28	26	36	37

Härtill komma timmar för sång, gymnastik, fria föredrag, samkväm m. m. Med avseende på de här angivna slutsummorna är att märka, att dessa för de enskilda eleverna kunna minskas i mån av det av dem träffade ämnesvalet.

B. Kursplaner.

Alternativ I.

Modersmålet och dess litteratur.

(Linjerna A, B och C.)

Andra årskursen (6 timmar). Form-, sats- och interpunktionslära med tillämpningsövningar. En uppsats varannan vecka. I anslutning till uppsatsgenomgång och läsning av lämplig litteratur behandling av frågor rörande språkbruk, språkriktighet och stilarter. Främmande ord i svenskan. Övningar i välläsning, referat och kortare föredrag.

Läsning av någon isländsk saga och eddadikter i översättning, läsning av svenska litteraturprov med huvudvikten lagd på det tidiga 1800-talets diktning. I sammanhang därmed litteraturhistoriska upplysningar och anvisningar för elevernas självstudier.

Utanför timplanen: Uppläsning av skådespel med fördelade roller. Diskussionsövningar tillsammans med skolans andra avdelningar.

Tredje årskursen (6 timmar). Sammanfattning av förut behandlade frågor rörande språkbruk, språkriktighet och stilarter. Språkhistoriska upplysningar i lämpligt sammanhang. Övningar i att uppsätta skrivelser av praktisk art. En uppsats var tredje vecka, någon gång en översättning från danska, norska eller tyska (engelska). En av uppsatserna bör utgöras av en längre utredning, byggd på självständiga iakttagelser eller användning av mera vidsträckt källmaterial. (I övrigt böra uppsatsernas ämnen väljas med hänsyn till den

utbildningslinje eleven tillhör och lämpligt samarbete förekomma mellan läraren i modersmålet och lärarna i de olika speciallämnena.)

Föredrag och diskussionsövningar. Läsning av litteratur huvudsakligen från 1800-talets senare hälft och 1900-talet samt dansk och norsk litteratur. I samband därmed anvisningar för elevernas självstudier i litteratur. Dessa sistnämnda böra lämpligen anordnas i form av studiecirklararbete.

Historia med samhällskunskap.

(Linjerna A, B och C.)

Undervisningen i historia och samhällskunskap har till uppgift att bibringa eleverna ökad kännedom om de viktigaste epokerna i vårt folks historia och lära dem känna mera betydande personligheter och tidsföreteelser i den allmänna historien, allt under beaktande av vad som är av större betydelse för förståendet av vår egen tids kultur- och samhällsliv. På grundvalen av denna undervisning bör meddelas dem kännedom om samhällslivets byggnad och verksamhet samt medborgarnas förpliktelser och rättigheter och för dem klargöras vår tids viktigaste sociala och ekonomiska problem.

Andra årskursen (4 timmar). Allmän historia: från renässansen till 1815: koncentration kring renässanstidens insats i Europas kulturliv, reformationen, den franska klassicismen, den engelska parlamentarismens grundläggande, upplysningskulturen och dess politiska idéer, den franska revolutionen, inledningen till den ekonomiska revolutionen.

Svensk historia: nyare tiden till 1809.

Tredje årskursen (2 timmar). Huvuddragen av allmänna historien från 1815 till närvarande tid med särskilt framhållande av samhällslivets utveckling i såväl politiskt och ekonomiskt som socialt avseende.

Svensk historia från 1809 till närvarande tid med översikt av den inre utvecklingen. För de elever, som ej tillhöra linje A: Grunddragen av Sveriges statsförfattning och förvaltning. Viktigare sociala rörelser och organisationsformer. Nutida socialpolitik. En kortare kurs i kommunalkunskap samt någon inblick i nationalekonomiens viktigaste spörsmål.

Anm. Hemmets ekonomi behandlas i samband med hushållsgöromål för linje C.

Historia.

(Utvidgad kurs för linje A, 3 timmar i vardera årskursen.)

Undervisningen bör här åsyfta å ena sidan att leda eleverna till en fördjupad uppfattning av den historiska utvecklingen och de historiska händelsernas sammanhang, å andra sidan att meddela dem någon kännedom om historisk forskningsmetod, särskilt med tillämpning på hembygdsforskning.

Lärarens föredragsserier kunna dels vara lagda på att fullfölja en historisk företeelse, en politisk idé eller en kulturströmning genom tiderna, dels gå ut på att genom bredare behandling av en mindre period giva en möjligast allsidig belysning åt ett visst historiskt händelseförlopp ävensom åt tidens kulturförhållanden.

Vid behandlingen av företeelser inom den andliga kulturutvecklingen bör eftersträvas korrelation med undervisningen i litteraturhistoria, liksom samver-

kan bör sökas mellan undervisningen i samhällslära och den i historieundervisningen nödiga belysningen av ekonomiska faktorer inom samhällslivet.

Uppgifter för elevernas studier kunna företrädesvis hämtas inom hembygdsforskningens område. Utom metodiska anvisningar för person- och ortshistoriskt studium i allmänhet är det önskvärt, att eleverna kunna erhålla någon övning i läsning av äldre handskrifter samt i användning av arkivmaterial.

Samhällskunskap.

(Utvidgad kurs för linje A.)

Andra årskursen (4 timmar).

Stats- och kommunalkunskap. De viktigaste kulturländernas statsförfattning och förvaltning med särskilt avseende fästade vid jämförelser med de svenska institutionerna. Grundligare kännedom om de svenska kommunernas ekonomiska och sociala verksamhet: deklaration, kommunal beskattning, uppgörandet av budget, kommunal affärsverksamhet, kommunal bokföring (såvida ej undervisning häri meddelas under särskilda bokföringstimmar), fattigvård, barnavård, skolväsen.

Tredje årskursen (4 timmar).

Nationalekonomi. En översikt över de allmänna ekonomiska lagarna, varvid de vid geografiundervisningen inhämtade kunskaperna om näringsliv och befolkningsförhållanden i Sverige och andra länder samt den genom historieundervisningen inhämtade kännedomen om de ekonomiska åskådningarna och den ekonomiska politiken böra användas dels såsom utgångspunkter, dels såsom medel att pröva de allmänna lagarnas giltighet. Det moderna ekonomiska livets organisation och mest framträdande yttringar med särskild hänsyn till den svenska folkhushållningens mera betydelsefulla ekonomiska förhållanden och problem. Sålunda behandlas Sveriges naturliga förutsättningar för olika näringar samt den historiska och nutida utvecklingen av landets resurser, i den mån de icke behandlats inom annat ämne; nationalinkomsten och dess fördelning; det inbördes förhållandet mellan näringarna i äldre och framför allt i närvarande tid, industrialiseringen, näringsfrihet, monopol, karteller och truster, Kooperation; penning-, kredit- och bankväsen, försäkringsväsen, in- och utrikeshandel; tullfrågan; jordfrågan med särskild hänsyn till jordfördelning och jordägarätt; arbetarfrågor; befolkningsspörsmålen; enskilda och offentliga åtgärder till främjande av näringslivets utveckling (i den mån de ej eljest beaktats); socialpolitik. — Vissa av de angivna spörsmålen kunna lämpligen upptagas i omedelbart sammanhang med framställningen av de allmänna ekonomiska lagarna, andra åter behandlas i en särskild tillämplande avdelning.

Anm. Med hänsyn till kravet på större mogenhet hos lärjungarna vid utförandet av vissa delar av deras enskilda arbete kan det understundom vara tillrådligt, att en del av kursen i kommunalkunskap förlägges till tredje årskursen och i stället en del av kursen i nationalekonomi genomgås redan i andra årskursen. Av särskild vikt — framför allt med hänsyn till lärjungarnas enskilda arbete — är emellertid, att i varje fall koncentrationsläsning anordnas, så att nationalekonomi ej läses samtidigt med stats- och kommunalkunskap.

Anvisningar rörande lärjungarnas enskilda arbete i samhällskunskap.

Vid utarbetandet av uppgifterna böra lärjungarna ej blott använda bearbetningar i läro- och handböcker utan även och framför allt utnyttja primäruppgifter. Sålunda böra i stats- och kommunalkunskap ständigt själva lagarna och förordningarna samt prejudikatsamlingar rådfrågas. Vidare bör lättillgängligt statistiskt material utnyttjas och uppgifter från elevernas hemkommuner läggas till grund för deras arbeten.

Uppgifter för gemensamt arbete av lärjungarna kunna bl. a. erhållas på så sätt, att det material, som vunnits genom det individuella arbetet, bearbetas av fingerade styrelser och nämnder. Så kunna t. ex. elevernas deklARATIONER läggas till grund för arbetet i en fingerad taxeringsnämnd. På motsvarande sätt kan arbetet anordnas inom fingerad kommunalnämnd, drätselkammare, fattigvårdsstyrelse, barnavårdsnämnd, skolråd och folkskolstyrelse. — Vidare kunna vissa delar av kursen genomgås på det sättet, att ett antal lärjungar få till uppgift att med ledning av t. ex. offentliga utredningar redogöra för olika uppfattningar rörande ett problem (t. ex. tullfrågan, arbetslöshetsfrågan), varefter samtal under lärarens ledning anordnas angående det så behandlade spörsmålet. — Dessutom kan en del av nedanstående uppgifter behandlas så, att ett antal lärjungar få var sin del av en uppgift, varefter de hava att avfatta en gemensam framställning rörande denna.

Då eleverna erhålla olika uppgifter, böra samtliga lärjungar i kursen erhålla del av resultaten, t. ex. genom att läsa den av vederbörande elev utarbetade skriftliga redogörelsen eller genom samtal i anslutning till uppgiften.

Exempel på uppgifter för enskilt arbete: Uppgörande av deklARATIONER. Uppsättande av kommunala handlingar, t. ex. protokoll, utlåtanden, handlingar i en fattigvårdsprocess, i ett barnavårdsärende, angående tillsättande av en folkskolläraryrbesättning. Uppgörande av budget. Uppgörande av förslag till fattigvårdsväsendets ordnande i en kommun (med hänsyn till kommunens storlek, folkmängd och ekonomiska bärighet). Indexberäkningar och grafiska framställningar på grundval av faktiska ekonomiska uppgifter, t. ex. om priser, löner, in- och utförsel.

Tyska eller engelska.

(Linjerna A, B och C.)

Undervisningen i tyska (engelska) språket i folkhögskolans andra och tredje årskurser har till uppgift att bibringa eleverna gott uttal, förmåga att läsa och förstå medelsvår text och en viss färdighet att uppfatta det talade språket ävensom någon övning i språkets muntliga och skriftliga bruk samt någon inblick i tysk (engelsk) litteratur och kultur.

Andra årskursen. För nybörjare (6 timmar): Uttals- och läsövningar, läsning av lättare text; det viktigaste av formläran i anslutning till det lästa; hör- och talövningar samt andra såväl skriftliga som muntliga tillämpningsövningar.

För mera försigkomna (4 timmar): Läsning av lättare text; formlära och syntax i anslutning till det lästa; hör- och talövningar; övning i lättare skriftlig översättning till tyska (engelska) i nära anslutning till läst text.

Tredje årskursen (5 timmar): Läsning av valda författare, delvis kursivt; litteraturhistoriska upplysningar samt anvisningar för självstudier, vartill

även kan användas tysk (engelsk) litteratur i svensk översättning; upplysningar om moderna tyska (engelska) kulturförhållanden; formläran och syntaxen repeterade i anslutning dels till det lästa, dels till skriftliga övningar. Hör- och talövningar.

Geografi med geologi.

(Linje A.)

Andra årskursen (3 timmar). Allmän geografi: det enklaste av den matematiska geografien; de geologiskt verksamma krafterna och huru de danat olika landskapstyper; i samband därmed en kort översikt av de vanligaste mineralerna och de viktigaste bergarterna; världshaven, atmosfären, klimatfaktorerna och klimattyperna; växtvärld och djurvärld. Kulturgeografi: näringslivets betingelser och dess olika utdanning under skilda förhållanden. Översikt av de viktigaste näringarna: jordbruk, industri, samfärdsel m. m. Människans utbredning över jorden och översikt av jordens folkslag. Religioner. Samhälls- och statsformer.

Tredje årskursen (2 timmar). Översiktlig repetition av Nordens geografi efter kartan. Sverige med huvudvikt lagd på naturtillgångar, näringsliv, befolknings- och kulturförhållanden samt samfärdsel. Norge, Danmark och Finland samt några av övriga viktigare kulturländer såväl i Europa som i andra världsdelar i korthet behandlade ur samma synpunkter som Sverige och med särskild hänsyn till dessa länders betydelse för vårt land.

Matematik.

(Linjerna A, B och C.)

Andra årskursen. Linjerna A och C (2 timmar). Linje B (3 timmar). (Alla linjer böra lämpligen åtnjuta gemensam undervisning under kursens förra del till en omfattning, motsvarande 2 veckotimmar under hela årskursen.) Repetition av aritmetiken och dess tillämpningar samt planimetriska och rymdgeometriskas uppgifter. Diagram. Sifferekvationer av första graden samt deras användning för problemlösning. Linje B. Utvidgad kurs i läran om första gradens ekvationer samt det enklaste av algebrans elementer.

Tredje årskursen. Linjerna A och C (1 timme). Aritmetiska uppgifter valda med direkt hänsyn till det praktiska livet, varvid särskilt övas användningen av räknatabeller.

Linje B (5 timmar). Ekvationer av andra graden. Kvadratrötter. Potenser. Logaritmer och deras praktiska användning. Aritmetiska uppgifter valda med direkt hänsyn till det praktiska livets, särskilt affärslivets krav; användning av räknatabeller och räknesticka. Teorem och konstruktioner rörande rätliniga figurer samt cirkeln. Ytsamband samt om likformig avbildning. Övnings-satser. Skriftliga uppgifter varannan vecka.

Bokföring.

(Linjerna A och C.)

Andra årskursen. Linje A (1 timme, helst med koncentration till senare delen av kursen). Kolumnbokföring.

Linje C (1 timme, helst med koncentration till senare delen av kursen). Bokföreläsning avsedd för hushåll.

Tredje årskursen. Linje A (2 timmar). Bokföreläsning avpassad efter kommuners och ekonomiska föreningars behov. Självständiga uppgifter så långt möjligt är.

Linje C (1 timme). Hushållsbokföreläsning, kostnadsberäkningar, uppgörande av hushållsbudget, allt ställt i samband med undervisningen i hushållsgöromål.

Fysik.

(Linje B.)

Andra årskursen (3 timmar). De viktigaste fysiska egenskaperna hos fasta kroppar, vätskor och gaser; enkla maskiner för mekanisk kraftöverföring. Värmelära. Laborationsövningar. Räkneuppgifter.

Tredje årskursen (3 timmar). Ljudet och ljuset. Magnetism och elektricitet. Laborationer. Mekaniken repeterad och fördjupad. Räkneuppgifter. Valda delar av astronomiens elementer.

Kemi.

(Linje B.)

Andra årskursen (3 timmar). Den oorganiska kemiens grunddrag, varvid kemiskt beteckningssätt bör komma till användning. Laborationsövningar.

Tredje årskursen (2 timmar). Den organiska kemiens viktigaste ämnesgrupper behandlade med hänsyn till ämnenas användning i det praktiska livet och deras betydelse i Sveriges näringsliv. Enkla övningar i kvalitativ analys av oorganiska ämnen (syror, baser, salter). Några kapitler ur den tekniska kemien.

Anm. I fysik och kemi torde i många fall med fördel kunna tillämpas periodläsning, så att t. ex. fysik läses under förra hälften av läsåret och kemi under den andra hälften.

Biologi.

(Linje B.)

Andra årskursen (2 timmar). Botanik: typväxter, växtens yttre organ, dess inre byggnad och livsförhållanden; eventuellt under våren Linnés sexualsystem samt artbestämning av levande växter. Zoologi: systematisk översikt av ryggradsdjuren; människokroppen och i samband därmed huvuddragen av hälsoläran.

Tredje årskursen (2 timmar). Botanik: översikt av de viktigaste växtfamiljerna med särskilt framhållande av viktigare kulturväxter; mikroorganismerna. Zoologi: de ryggradslösa djuren; huvuddragen av utvecklingsläran och ärftlighetsläran.

Hälsolära, barnavård och hemlära.

(Linje C.)

Andra årskursen (3 timmar). Människokroppens byggnad och förrättningar. Personlig hygien, även innefattande sexualhygien. Mikroorganismer. Infektion och desinfektion. Barnets kroppsliga och andliga utveckling, dess dagliga skötsel och vård. Kort redogörelse för de vanligaste barnsjukdomarna. Barnavårdslagstiftning.

Tredje årskursen (2 timmar). Bostads- och samhällshygien. Lagar och författningar, som beröra hemmets olika delar. Bostaden med hänsyn till ändamålsenlighet och trevnad. Förslag till inredning, möblering, färgval, mattor, gardiner m. m. uppgöras, varvid såväl ekonomiska som trevnads- och smaksynpunkter betonas. Om möjligt en kurs i hemsjukvård och första hjälpen vid olycksfall omfattande såväl praktiskt arbete som teoretisk undervisning.

Slöjd.

(Linje C.)

Timantalet (15 timmar) kan antingen helt läggas på andra årskursen eller också fördelas mellan andra och tredje årskurserna, varvid i senare fallet en motsvarande fördelning iakttages i fråga om timantalet för hushållsgöromål.

S ö m n a d. Linnesöm: mönsterritning, tillklippning, sömnad för hand och maskin. Märkning. Lappning och stoppning för hand och på maskin. Kostnadsberäkningar. Klädsöm: måttagning, mönsterformning, tygberäkning, tillklippning, provning, pressning. Reparations- och ändringsarbeten. Kostnadsberäkningar. Prydnadssöm: plattsöm, hålsöm och andra former av prydnadssöm, varvid särskild hänsyn toges till de sömnadsarter och den teknik, som ortens hemslöjd använt och använder.

I samband med det praktiska arbetet lämnas teoretisk undervisning om materialets ursprung, beredning och användning, om färgäkthet, kvalitet och pris m. m. Avritning av mönster samt, där så är möjligt, sammanställning och komposition av nya mönster, stiliseringsövningar.

V ä v n i n g. Uppsättning av väv. Vävning av handduksväv i tuskaft och kypert, gardintyger, mattor, möbeltyger, duktyger m. m. Konstvävnad: vanliga teknikformer, med särskild hänsyn till ortens hemslöjdstraditioner. Ungefär 1 veckotimme användes till vävteori samt till undervisning om materialets ursprung, beredning och användning, om färgäkthet och förfalskning, kvalitet och pris samt till övning i mönsteranalys m. m. I samband härmed avtecknas mönster, och mera framskridna elever övas i mönsterkomposition.

Anm. Då i allmänhet eleverna tidigare sysslat med såväl sömnad som vävning (i första årskursen), torde i de flesta fall de enklare av ovan angivna arbeten kunna utgå och övergång ske till mera krävande uppgifter.

Hushållsgöromål.

(Linje C.)

Det anslagna timantalet (20 timmar) kan antingen helt läggas på tredje årskursen eller ock fördelas på andra och tredje årskurserna, varvid motsvarande fördelning iakttages i fråga om antalet slöjdtimmar.

Praktiskt arbete. Matlagning m. m.: beredning av enklare och finare maträtter; slaktgöromål; bakning; dukning och upppassning. Tvätt, mangling och strykning; fläckuttagning. Rengöringsarbeten i köket, städning och storrengöring av boningsrum.

Teoretisk undervisning (omkr. 1 timme): Närings- och födoämneslära: allmänna principer för födoämnenas behandling vid tillagning och förvaring. Hushållsekonomi: viktigare synpunkter i fråga om den ekonomiska skötseln av ett hushåll med anknytning till undervisningen i bokföring.

Alternativ II.

(Endast de ämnen upptagas, för vilka kurserna bliva andra än alt. I.)

Historia.

Alt. II innebär, att den särskilda undervisningen i historia på A-linjen (utom den för alla linjer gemensamma) bortfaller i andra årskursen, medan ämnet i tredje årskursen får samma timantal (3) som enligt alternativ I. För denna undervisning böra samma riktlinjer kunna användas som de, vilka uppdragits för alt. I, ehuru undervisningens omfattning blir mindre.

Samhällskunskap.

Ämnet samhällskunskap förfogar enligt alt. II över 6 timmar i A-linjens tredje årskurs i stället för enligt alt. I 4 timmar i andra och lika många timmar i tredje årskursen. Den avkortning i kursen, som blir nödvändig, må allt efter olika förhållanden, däribland elevernas intressen och behov, drabba antingen stats- och kommunalkunskap eller nationalekonomi.

Geografi med geologi.

(Linjerna A och B.)

Andra årskursen. Linjerna A och B = alt. I.

Tredje årskursen. Linje A = alt. I.

Fysik.

(Linjerna A och B.)

Andra årskursen. Linjerna A och B (3 timmar). Mekanik: fasta kroppars allmänna egenskaper, enkla maskiner, vätskors och gasers egenskaper, värme-lära, magnetism och elektricitet.

Tredje årskursen. Linje B (3 timmar). Utvidgning och fördjupning av mekaniken, värmeläran och elektricitetsläran; ljuset och ljudet. Laborationsövningar jämsides med studierna. Räkneuppgifter. Valda delar av astronomiens elementer.

Kemi.

(Linjerna A och B.)

Andra årskursen. Linjerna A och B (2 timmar). Kortare kurs i oorganisk kemi. Laborationsövningar.

Tredje årskursen. Linje B (3 timmar). Utvidgning av kursen i oorganisk kemi. Organisk kemi: de viktigaste ämnesgrupperna, behandlade med hänsyn till ämnenas användning i det praktiska livet och deras betydelse i Sveriges näringsliv. Enkla övningar i kvalitativ analys av oorganiska ämnen (syror, baser, salter). Några kapitel ur den tekniska kemien.

Biologi.

(Linje A.)

Andra årskursen = Linje B, alt. I.

Förslag till ändrad lydelse i vissa delar av kungl. kungörelsen den 31 december 1919 (nr 864) angående avlöning åt lärare vid folkhögskola samt statsbidrag till sådan skola.

A. Avlöning.

§ 1.

1. Vid statsunderstödd — — — följande belopp:
 - för *manlig föreståndare*
 - a) vid folkhögskola med såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs eller med längre kurs 5 400 kronor,
 - b) vid folkhögskola — — — oförvitlig tjänstgöring;
 - för *kvinnlig föreståndare*
 - a) vid folkhögskola med såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs eller med längre kurs 4 200 kronor,
 - b) vid folkhögskola — — — oförvitlig tjänstgöring;
 - för *vikarierande föreståndare* ett särskilt arvode av 500 kronor vid skola med såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs eller med längre kurs samt 400 kronor vid skola med endast huvudkurs;
 - för *manlig ämneslärare med fast anställning*
 - a) vid såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs eller vid längre kurs 3 700 kronor,
 - b) vid endast — — — oförvitlig tjänstgöring;
 - för *kvinnlig ämneslärare med fast anställning*
 - a) vid såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs eller vid längre kurs 3 200 kronor,
 - b) vid endast — — — oförvitlig tjänstgöring;
 - för *extra ordinarie och vikarierande manlig ämneslärare* med full tjänstgöring
 - a) vid huvudkurs 1 900 kronor,
 - b) vid fristående kvinnlig kurs 600 kronor,
 - c) vid längre kurs 2 500 kronor;

för *extra ordinarie och vikarierande kvinnlig ämneslärare* med full tjänstgöring

- a) vid huvudkurs 1 700 kronor,
- b) vid fristående kvinnlig kurs 550 kronor,
- c) vid längre kurs 2 250 kronor;

för *manlig* — — — varje undervisningstimme.

2. Där föreståndare — — — endera skolan.

B. Statsbidrag.

§ 10.

Till understöd åt sådana folkhögskolor, som prövats gagneliga och av Kungl. Maj:t befinnas böra erhålla understöd, må utgå

1) *såsom bidrag till kursernas uppehållande:*

1) till folkhögskolas huvudkurs högst 7 000 kronor;

2) till huvudkurs — — — högst 6 500 kronor;

3) till kvinnlig kurs, som pågår samtidigt med huvudkurs för manliga elever, högst 3 500 kronor;

4) till fristående kvinnlig kurs, anordnad vid folkhögskola, som åtnjuter anslag till sin huvudkurs, högst 3 500 kronor;

5) till längre kurs högst 9 500 kronor samt, då särskild manlig och särskild kvinnlig avdelning finnes, ytterligare högst 4 500 kronor;

6) till längre kurs vid folkhögskola, vars föreståndare jämväl är föreståndare för med skolan förbunden lantmannaskola, högst 9 000 kronor;

7) till andra årskurs, som pågår samtidigt med folkhögskolas huvudkurs, högst 2 500 kronor och, om med sådan kurs är förenad skyldighet att avlöna särskild ämneslärare med fast anställning, eller om minst två fasta ämneslärarbefattningar före den 1 november 1919 varit inrättade vid skolan, ytterligare högst 1 000 kronor,

till andra årskurs, som är ansluten till fristående kvinnlig kurs, högst 2 000 kronor,

till andra årskurs, som pågår samtidigt med längre kurs, högst 3 000 kronor och, om med sådan kurs är förenad skyldighet att avlöna särskild ämneslärare med fast anställning eller om minst två fasta ämneslärarbefattningar före den 1 november 1919 varit inrättade vid skolan, ytterligare högst 1 200 kronor;

8) till tredje årskurs, som pågår samtidigt med folkhögskolas huvudkurs, högst 2 500 kronor och, om därmed är förenad skyldighet att avlöna särskild ämneslärare med fast anställning eller om minst tre fasta ämneslärarbefattningar före den 1 november 1929 varit inrättade vid skolan, ytterligare högst 1 000 kronor,

till tredje årskurs, som pågår samtidigt med längre kurs, högst 3 000 kronor och, om därmed är förenad skyldighet att avlöna särskild ämneslärare med

fast anställning, eller om minst tre fasta ämneslärarbefattningar före den 1 november 1929 varit inrättade vid skolan, ytterligare högst 1 200 kronor;

9) till anordnande av parallellundervisning, då sådan med hänsyn till elevernas olika förkunskaper eller behovet av uppdelning i skilda arbetslag prövas nödvändig:

a) vid folkhögskolas huvudkurs eller därmed samtidigt pågående kurser högst 1 000 kronor samt, då elevantalet i första årskurs överstiger 35 och i andra eller tredje årskurs 25, ytterligare högst 1 000 kronor,

b) vid fristående kvinnlig kurs eller därtill ansluten andra årskurs högst 750 kronor samt, då elevantalet vid första årskurs överstiger 35 eller vid andra årskurs 25, ytterligare högst 750 kronor,

c) vid längre kurs eller därtill ansluten andra eller tredje årskurs högst 1 500 kronor samt, då i första årskurs elevantalet i en manlig eller kvinnlig avdelning överstiger 35 eller antalet i andra eller tredje årskurs överstiger 25, ytterligare högst 1 500 kronor;

10) till huvudkurs ävensom andra samtidigt därmed pågående kurser, för det fall att ifrågavarande kurser skola pågå minst 24 veckor, samt till fristående kvinnlig kurs ävensom samtidigt därmed pågående andra årskurs, då dessa kurser pågå minst 16 veckor, 10 procents förhöjning av eljest utgående statsbidrag;

II) såsom särskilda bidrag till lärares avlöning:

1) för föreståndare — — — vara berättigad;

2) för lärare — — — fallet bestämmer;

3) till bestridande — — — minsta undervisningstiden,

till bestridande av kostnaden för undervisning i slöjd vid första årskurs av folkhögskola med enbart kvinnlig huvudkurs eller vid skola med längre kurs, där endast kvinnlig undervisningsavdelning finnes, ett belopp, motsvarande två tredjedelar av den till lärarinnan enligt § 1 utgående minsta avlöningen, dock ej överstigande för huvudkurs 1 500 kronor och för längre kurs 2 500 kronor, samt

till bestridande av kostnaden för undervisning i slöjd och i hushållsgöromål, som vid skola med tre årskurser ingår i andra eller tredje årskursen, ett belopp motsvarande två tredjedelar av sammanlagda avlöningen till vederbörande lärarinnor enligt i § 1 givna bestämmelser för minsta avlöning, vilket bidrag dock ej må överstiga 2 000 kronor, då tredje årskurs är ansluten till huvudkurs, och 2 500 kronor, då tredje årskurs är ansluten till längre kurs;

4) för befattningshavare — — — sex månader.

§ 11.

Såsom särskilda villkor för utgående av föregående statsbidrag skall gälla:

1) att innan — — — allmänt gagn;

2) att landsting, hushållningssällskap, kommuner eller enskilda var för sig eller gemensamt till vederbörande skola lämna bidrag, vilka inberäknat skol-

avgifter, där sådana förekomma, sammanlagt uppgå till minst lika stort belopp som det, varmed det enligt § 10: I utgående statsbidraget för samtliga på en gång vid skolan pågående kurser överskjuter 3 000 kronor för huvudkurs, 4 500 kronor för huvudkurs med därtill ansluten kvinnlig kurs, 1 500 kronor för fristående kvinnlig kurs, 4 000 kronor för längre kurs med endast manlig eller endast kvinnlig avdelning och 6 000 kronor för längre kurs med såväl manlig som kvinnlig avdelning.

2) att vederbörande folkhögskola kan uppvisa inkomster i form av bidrag från ortsmyndigheter eller av annan art, vilka sammanlagt uppgå till minst två tredjedelar av det enligt § 10: I utgående statsbidraget för samtliga på en gång vid skolan pågående kurser;

Alternativt
förslag 2.

3) att undervisningen — — — bevilja statsbidrag;

4) att den — — — gällande föreskrifter;

5) att för — — — sådan erfordras;

6) att, då folkhögskola är inrättad med, förutom huvudkurs eller längre kurs, andra årskurs, antalet elever i sistnämnda kurs vid kursens början uppgår till minst 10 och att dessa elever uppfylla de i stadgan för folkhögskolor föreskrivna villkoren för inträde i andra årskurs; Kungl. Maj:t dock obetaget att, där särskilda omständigheter sådant påkalla, medgiva undantag från dessa bestämmelser;

7) att, då folkhögskola är inrättad med, förutom huvudkurs eller längre kurs, såväl andra som tredje årskurs, antalet elever i sistnämnda bägge kurser vid läsårets början uppgår till sammanlagt minst 20, och att de i andra och tredje årskurserna intagna eleverna uppfylla de i stadgan för folkhögskolor föreskrivna villkoren för inträde i sådana kurser; Kungl. Maj:t dock obetaget att, där särskilda omständigheter sådant påkalla, medgiva undantag från dessa bestämmelser;

8) att skolan i övrigt är anordnad i enlighet med därom gällande bestämmelser.

§ 12.

1. Ansökning om statsbidrag till folkhögskola för kursernas uppehållande ställes till Kungl. Maj:t och skall av skolans styrelse ingivas till skolöverstyrelsen, beträffande huvudkurs eller längre kurs före den 1 december och — — — inkomna ansökningshandlingar.

§ 14.

Ansökning om statsbidrag för bestridande av kostnaderna för undervisning i slöjd eller i hushållsgöromål skall, avfattad i enlighet med av skolöverstyrelsen fastställt formulär, av skolans styrelse ingivas till överstyrelsen efter avslutningen av den lärokurs, vid vilken dylik undervisning förekommit.

Sådan ansökan prövas och avgöres av skolöverstyrelsen.

Förslag till ändrad lydelse i vissa delar av Kungl. Maj:ts stadga den 31 december 1919 (nr 866) för statsunderstödda folkhögskolor.

§ 2.

1. Folkhögskola må, allt efter förhållandena, kunna för varje arbetsår omfatta antingen en huvudkurs eller en huvudkurs jämte fristående kvinnlig kurs eller ock en längre kurs.

Fristående kvinnlig kurs må efter skolöverstyrelsens särskilda beprövande kunna uppdelas i två eller högst tre kurser i följd med en sammanlagd undervisningstid av minst den längd, som nedan stadgas för fristående kvinnlig kurs.

2. Folkhögskolas huvudkurs kan, i enlighet med vad varje skolas reglemente stadgar, vara avsedd för antingen enbart manliga eller enbart kvinnliga elever eller ock för såväl manliga som kvinnliga elever.

Till huvudkurs för manliga elever kan anslutas kvinnlig kurs.

3. Längre kurs skall vara tillgänglig för såväl manliga som kvinnliga elever, varvid det må bero på antalet elever av olika kön, huruvida särskild manlig och särskild kvinnlig undervisningsavdelning skall inrättas.

4. Till såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs ävensom till längre kurs kan en andra årskurs vara ansluten.

5. Till huvudkurs ävensom till längre kurs må utöver andra årskurs jämväl kunna anslutas en tredje årskurs.

6. Eleverna inom viss kurs må, i den mån deras antal eller olika förkunskaper göra det nödvändigt, vid undervisningen kunna uppdelas på parallellavdelningar.

§ 3.

1. Undervisningen vid folkhögskola skall pågå

a) vid huvudkurs — — — 24 veckor,

b) vid fristående — — — 16 veckor,

c) vid längre kurs och till denna anslutna kurser minst 34 veckor.

2. I nämnda — — — helgfria lovdagar.

3. Där hänsyn — — — bestämda undervisningstider.

§ 10.

1. Vid folkhögskola — — — skolans reglemente.

2. I undervisningsplan — — — i hushållsgöromål.

3. Där tredje årskurs är anordnad, böra andra och tredje årskurserna inrättas så, att de tillsammans meddela eleverna en i viss mån avslutad utbildning inom ett begränsat antal undervisningsämnen. Närmare bestämmelser härom böra införas i skolans reglemente.

4. Genom regelbundna gymnastik- och idrottsövningar bör sörjas för elevernas sunda kroppsutveckling.

På skolöverstyrelsens prövning må bero, huruvida, där gymnastikundervisning icke utan synnerlig svårighet kan anordnas, denna undervisning må kunna ersättas genom lämpliga kroppsövningar av annat slag.

§ 11.

1. Antalet undervisningstimmar i veckan för varje kurs eller avdelning bestämmas i skolans undervisningsplan men bör ej understiga för första årskurs 30 och för andra respektive tredje årskurs 24 timmar.

2. Varje årskurs skall i regel åtnjuta från föregående och efterföljande årskurs skild undervisning.

§ 12.

Undervisningsplan, upptagande de för skolan bestämda undervisningsämnen och det ungefärliga antal lärotimmar, som skall ägnas åt varje ämne, fastställs av skolans styrelse efter förslag av föreståndaren och delgives skolöverstyrelsen.

Där tredje årskurs är anordnad, bör undervisningsplanen för såväl andra som tredje årskurserna innehålla uppgifter jämväl om de lärokurser, som i varje ämne skola genomgås, samt om den uppdelning på skilda utbildningslinjer, som må förekomma.

Undervisningsplanens föreskrifter — — — lärarrådets hörande.

§ 13.

1. För att — — — elevs ålder.

2. För inträde i andra årskurs fordras, utöver förutnämnda villkor, att den inträdessökande antingen förut genomgått folkhögskolas första årskurs eller genom avgångsbetyg från andra klassen i högre folkskola, kommunal mellanskola eller fyraårig realskola eller från tredje klassen i femårig realskola eller fjärde klassen i kommunal flickskola styrkt sig äga godkända insikter i de läroämnena, som äro gemensamma för första årskursen och nyssnämnda läroanstalter, eller ock slutligen att sökanden på annat sätt visat sig besitta tillfredsställande insikter.

3. För inträde i tredje årskurs fordras, utöver i punkt 1 nämnda villkor, att den inträdessökande antingen förut genomgått folkhögskolas andra årskurs och därvid visat sig äga förutsättningar för fortsatta studier i den tredje eller genom avgångsbetyg från tredje klassen i högre folkskola, kommunal mellanskola eller fyraårig realskola eller från fjärde klassen i femårig realskola eller femte klassen i kommunal flickskola styrkt sig äga godkända insikter i

de läroämnen, som äro gemensamma för andra årskursen och nyssnämnda läroanstalter, eller ock slutligen att sökanden visat sig vid inträdesprövning besitta tillfredsställande insikter i andra årskursens läroämnen.

§ 15.

1. Elev vare — — — och uppförande.
2. Elev, som genomgått andra eller tredje årskurs, vare berättigad att erhålla avgångsbetyg, innehållande vitsord jämväl över ådagalagda insikter eller färdighet i de undervisningsämnen, i vilka eleven åtnjutit undervisning. Formulär för sådant avgångsbetyg bör fastställas av skolöverstyrelsen.

§ 16.

1. Vid folkhögskola — — — fast anställning.
2. Om vid skolan är inrättad andra årskurs i anslutning till huvudkurs eller längre kurs och för denna andra årskurs statsbidrag erhållits under fem år i följd, skall en ämneslärare fast anställas för denna kurs.
Likaledes skall en ämneslärare fast anställas för tredje årskurs, därest statsbidrag för sådan kurs erhållits under fem år i följd.
3. Då föreståndare för folkhögskola jämväl är föreståndare för därmed förenad lantmannaskola, vars undervisning pågår samtidigt med folkhögskolans huvudkurs eller längre kurs, och har sin huvudsakliga undervisning förlagd till lantmannaskolan, skall ytterligare en ämneslärare fast anställas i folkhögskolan.
4. På skolöverstyrelsens — — — fast anställning.
5. Lärare med — — — vid lantmannaskola.
6. Extra ordinarie — — — upprätthållande kräver.
7. Då folkhögskola — — — § 26.
8. Därest så — — — angående dessa.
9. Till föreståndare — — — som kvinna.

Högre folkskolor och folkhögskolor läsåret 1926—1927.

1. Antal skolor och lärjungar.

Län	H ö g r e f o l k s k o l o r								F o l k h ö g s k o l o r							
	Allmänna				Yrkes- bestämda	Summa			Huvudkurser				Frist. kvinnl. kurser	Summa		
	1- och 2- åriga		3- och 4- åriga						En års- kurs	Två års- kurser						
	A n t a l								A n t a l							
	sko- lor	lär- jun- gar	sko- lor	lär- jun- gar	sko- lor	lär- jun- gar	sko- lor	lär- jun- gar	sko- lor	lär- jun- gar	sko- lor	lär- jun- gar	sko- lor	lär- jun- gar	sko- lor ³	lär- jun- gar
Stockholms stad . . .	—	—	—	—	3	1 046	3	1 046	1	20	—	—	—	—	1	20
Stockholms län . . .	—	—	1	98	—	—	1	98	2	64	2	127	3	101	4	292
Uppsala	3	159	—	—	—	—	3	159	1	28	—	—	1	36	1	64
Södermanlands . . .	1	18	—	—	—	—	1	18	1	43	—	—	1	48	1	91
Östergötlands . . .	—	—	1	58	3	274	4	332	1	31	—	—	1	25	1	56
Jönköpings	2	58	—	—	1	129	3	187	2	82	—	—	2	83	2	165
Kronobergs	—	—	—	—	—	—	—	—	1	36	—	—	1	91	1	127
Kalmar	2	128	1	26	1	37	4	191	2	66	1	57	3	91	3	214
Gotlands	1	32	1	45	—	—	2	77	1	16	—	—	1	24	1	40
Blekinge	1	50	—	—	—	—	1	50	1	28	—	—	1	25	1	53
Kristianstads	2	117	—	—	—	—	2	117	2	56	1	92	3	67	3	215
Malmöhus	8	278	1	58	5	923	14	1 289	3	61	2	107	4	114	5	282
Hallands	1	10	—	—	—	—	1	10	1	25	—	—	1	13	1	38
Göteborgs o. Bohus	—	—	2	98	5	802	7	900	—	—	3	108	3	89	3	197
Älvsborgs	—	—	2	121	1	49	3	170	1	29	1	60	2	91	2	180
Skaraborgs	—	—	—	—	—	—	—	—	1	39	1	61	—	—	2	100
Värmlands	1	40	—	—	1	13	2	53	2	74	—	—	2	60	2	134
Örebro	—	—	1	61	1	358	2	419	2	26	1	44	2	27	3	97
Västmanlands	—	—	1	48	1	84	2	132	—	—	1	76	1	69	1	145
Kopparbergs	1	106	1	46	—	—	2	152	3	131	2	89	1	57	5	277
Gävleborgs	—	151	1	74	1	51	2	176	1	16	2	119	3	111	3	246
Västernorrlands . . .	1	33	1	60	—	—	2	93	1	23	2	149	3	98	3	270
Jämtlands	—	—	—	—	1	74	1	74	—	—	1	52	—	—	1	52
Västerbottens	—	—	—	—	—	—	—	—	1	40	—	—	1	24	1	64
Norrbottens	—	—	—	—	1	60	1	60	2	88	1	73	—	—	3	161
	24	1 080	14	823	25	3 900	63	5 803	33	1 022	21	1 214	40	1 344	54	3 580

¹ Gävle högre folkskola: gossar.² Gävle högre folkskola: flickor.³ Kolumnen angiver summan av skolor för varje län, enär fristående kvinnlig kurs endast förekommer vid skola, som har huvudkurs.

2. De högre folkskolorna och deras organisation vårterminen 1927.

L ä n	S k o l a	Allmän eller yrkes- bestämd	Antal års- klasser	A n m ä r k n i n g a r
Stockholms stad	Högre folkskolan för handelsunder- visning . .	Y	3 resp. 2	En treårig och en tvåårig linje
»	» » » teknisk utbild- ning . . .	Y	4	En treårig s. k. lägre av- delning och på denna en s. k. praktisk avslut- ningsklass
»	» » » kvinnlig ut- ning . . .	Y	4 resp. 2	En tre eller fyraårig linje (A-linjen) och en två- årig linje (B-linjen)
Stockholms län	Södertälje	A	3	
Uppsala	Uppsala ettåriga h. folksk. för gossar	A	1	
»	» » » » flickor	A	1	
»	» tvååriga » » »	A	2	
Södermanlands	Mariefred	A	2	
Östergötlands	Norrköpings h. f. med handelsunder- visning	Y	3	
»	» » » förförberedandetek- nisk utbildning	Y	2	
»	» » » huslig utbild- ning	Y	3	
»	Finspång	A	4	
Jönköpings	Visingsö	A	2	
»	Jönköpings allmänna	A	2	
»	» yrkesbestämda	Y	3	Inriktad på handelsunder- visning
Kalmar	Mörbylånga	A	4	
»	Kalmar: Allmänna	A	2	
»	» Yrkesbestämda	Y	2	Inriktad på husligt arbete
»	Vissefjärda	A	2	
Gotlands	Klinte	A	2	
»	Slite allmänna	A	4	
Blekinge	Jämshög	A	2	
Kristianstads	Båstad	A	2	
»	J. H. Dahls läroanstalt	A	2	
Malmöhus	Allerum	A	2	
»	Brunaby	A	2	
»	Fleninge	A	2	
»	Kattarp	A	2	
»	Jonstorp och Farhult	A	2	
»	Väsby	A	2	

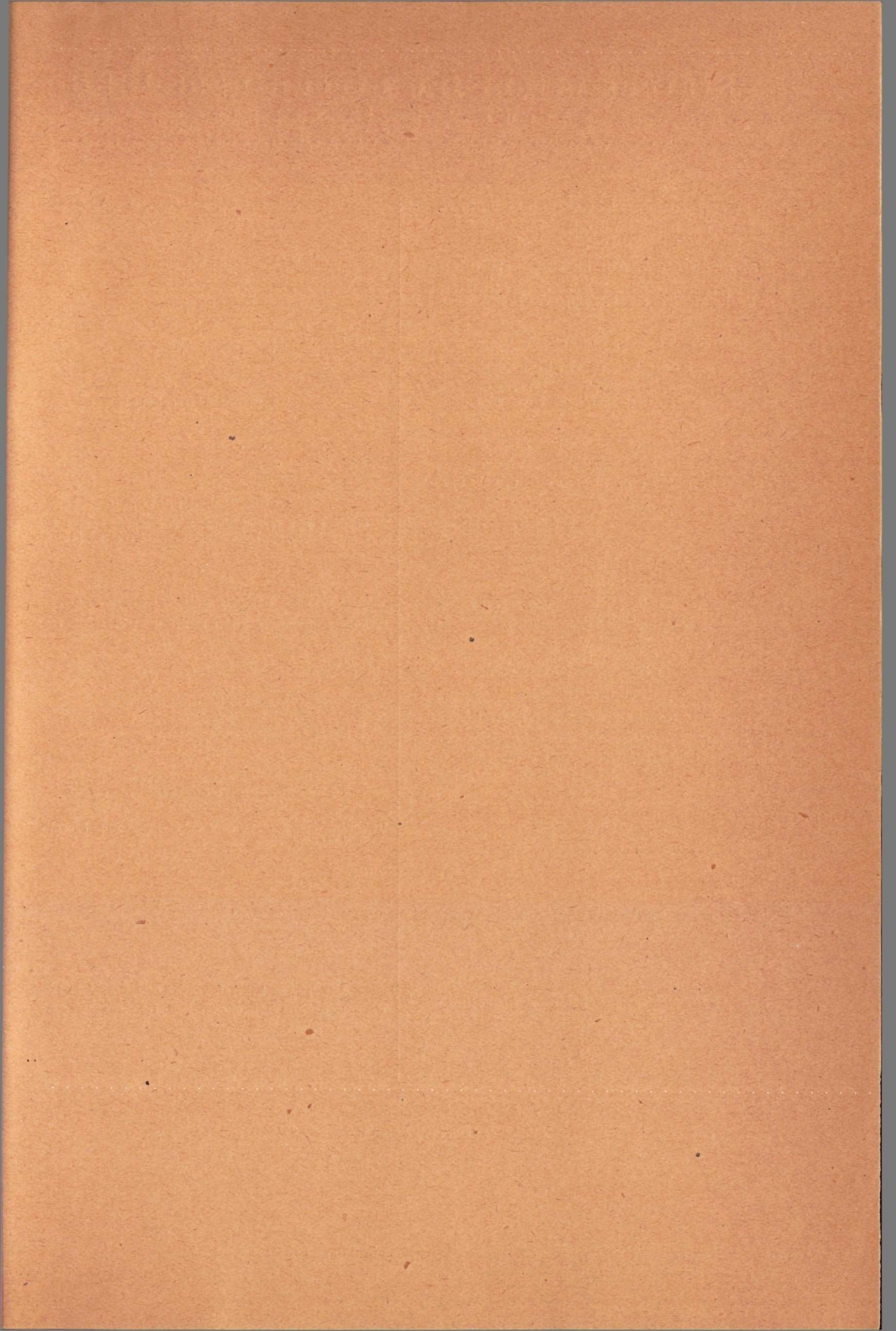
L ä n	S k o l a	Allmän eller yrkes- bestäm d	Antal års- klasser	A n m ä r k n i n g a r
Malmöhus	Raus	A	2	2:a klassen uppdelad under läsåret i klass a (flickor), m. undervisn. även i hushållsgöromål, samt i klass b (samklass), med undervisn. även i kontorsarbete
>	Arlöv	Y	3	Inriktad på handelsyrket
>	Malmö borgarskola: Handelslinjen	Y	3	
>	> > Hushållslinjen			
>	Lund	Y	2	Inriktad på handelsyrket
>	Ystad: Handelslinjen	Y	3	Skolan omfattar i mån av behov tre linjer
>	> Tekniska linjen			
>	> Linjen för husligt arbete			
>	Falsterbo	A	2	
>	Hälsingborgs allmänna	A	3	
>	> yrkesbestäm da: Handelslinjen	Y	2	
>	> > Tekniska linjen			
>	> > Hushålls- linjen			
Hallands	Onsala	A	2	
Göteb. och Bohus	Göteborgs h. f. m. handelsundv. för gossar	Y	3	
> > >	> > m. handelsundv. för flickor	Y	3	
> > >	> > m. teknisk undervisning	Y	3	
> > >	> > m. husligt arbete	Y	3	
> > >	Götiska förbundet	A	4	
> > >	Marstrand	A	3	
> > >	Uddevalla: Handelslinjen	Y	3	
> > >	> Tekniska linjen			
> > >	> Linjen med husligt arbete			
Älvsborgs	Mellerud	A	4	
>	Borås allmänna	A	3	
>	> yrkesbestäm da: Handelslinjen	Y	2	
>	> > Hushållslinjen			
Värmlands	Sunne	Y	2	Inriktad på jordbruksyrket
>	Munkfors	A	1	
Örebro	Örebro: Handelslinjen	Y	4	Lärjungar från föreg. års 3:e klass å handelslinj. o. tekn. linjen sammanförda till en skolavdelning utgöra 4:e klassen
>	> Tekniska linjen			
>	> Husliga >			

L ä n	S k o l a	Allmän eller yrkes- bestämd	Antal års- klasser	A n m ä r k n i n g a r
Örebro	Kopparberg	A	4	
Västmanlands	Västerås	Y	3	Inriktad på handelsyrket
›	Norbergs allmänna	A	4	
Kopparbergs	Säter	A	4	
›	Falu stads	A	2	
Gävleborgs	Gävle	A	2	2-årig för gossar och 3-årig för flickor. Under- visningen omfattar både teoret. o. praktiska äm- nen
›	Hofors	Y	2	Inriktad på järnbruk för gossar och hushåll för flickor
Västernorrlands	Ytterlännäs	A	2	
›	Skönvik	A	4	
Jämtlands	Östersund	Y	3	Inriktad på handelsyrket
Norrbottnens	Luleå	Y	3	D:o

3. Folkhögskolorna och deras organisation läsåret 1926—1927.

L ä n	S k o l a Postadr. inom parentes	Anordning m. avs. på kurser H = huvudkurs F = frist. kvinnl. kurs II = andra årskurs	A n m ä r k n i n g a r
Stockholms stad	Birkagården	H	Manliga och kvinnl. elever
Stockholms län	Vaddö	H II, F	} Huvudkursen endast för manliga elever
»	Västerhaninge	H, F	
»	Sigtuna	H II, F II	} » för både manliga och kvinnl. elever
»	Jakobsberg	H	
Uppsala	Wik (Balingsta)	H, F	} » » endast manliga elever
Södermanlands	Åsa (Sköldinge)	H, F	
Östergötlands	Lunnevad (Sjögesta)	H, F II	
Jönköpings	Sörängen (Nässjö)	H, F II	
»	Värnamo	H, F	» » både manl. och kvinnl. elever
Kronobergs	Grimslöv	H, F II	» » endast manl. elever
Kalmar	Gamleby	H II, F	» » både manl. och kvinnl. elever
»	Högalid (Smedby)	H, F	} » » endast manl. elever
»	Ölands-Skogsby	H, F	
Gotlands	Hemse	H, F	
Blekinge	Bräkne-Hoby	H, F	
Kristianstads	Önnestad	H II, F II	} » » både manl. och kvinnl. elever
»	Tomelilla	H, F	
»	Munka-Ljungby	H II, F	
Malmöhus	Vilan (Åkarp)	H II, F II	} » » endast manl. elever
»	Fridhem (Svalöv)	H, F II	
»	Skurup	H, F	
»	Eslöv	H II	
»	Östra Grevie	H, F	
Hallands	Katrineberg (Vessigebro)	H, F	} » » endast manl. elever
Göteb. och Bohus	Grebbestad	H II, F	
» » »	Tyft (Hoga)	H II, F II	} » » både manl. och kvinnl. elever
» » »	Vendelsberg (Mölnlycke)	H II, F II	
Älvsborgs	Fristad	H II, F II	} » » både manl. och kvinnl. elever
»	Färgelanda	H, F	
Skaraborgs	Axvall	H II	} » » endast manl. elever
»	Vara	H	
Värmlands	Molkom	H, F II	» » endast manl. elever

L ä n	S k o l a Postadr. inom parentes	Anordning m. avs. på kurser H = huvudkurs F = frist. kvinnl. kurs II = andra årskurs	A n m ä r k n i n g a r
Värmlands	Ingesund (Arvika)	H, F	Huvudkursen för både manl. och kvinnl. elever
Örebro	Kävesta (Sköllersta) . . .	H, F	» » endast manl. elever
»	Karlskoga	H II	» » både manl. och kvinnl. elever
»	Fellingsbro	H, F	} » » endast manl. elever
Västmanlands	Tärna	H II, F II	
Kopparbergs	Fornby (Borlänge)	H, F II	} » » både manl. och kvinnl. elever
»	Brunnsvik (Sörvik)	H II	
»	Mora	H	
»	Malung	H II	
»	Sjövik (Folkärna)	H	
Gävleborgs	Bollnäs	H, F II	» » endast manl. elever
»	Forssa	H II, F	} » » endast manl. elever
»	Västerberg (Storvik)	H II, F	
Västernorrlands	Ålsta (Fränsta)	H, F	} » » både manl. och kvinnl. elever
»	Hola (Prästmon)	H II, F II	
»	Hampnäs (Själövad)	H II, F II	
Jämtlands	Birka (Täng)	H II	} » » både manl. och kvinnl. elever
Västerbottens	Degerfors (Vindeln)	H, F	
Norrbottens	Lapplands vandrande	H	} » » både manl. och kvinnl. elever
»	Södra Sunderbyn	H II	
»	Matarengi (Övertorneå) . . .	H	

Statens offentliga utredningar 1928

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Betänkande med förslag till stadsbyggnadslag. [5]
Förberedande utkast till strafflag. Ambetsbrotten. [7]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

1926 års pensionsutredning. Betänkande ang. familjepensionering för viss icke-ordinarie personal i statens tjänst. [4]

Kommunalförvaltning.

Yttrande och förslag ang. revision av gällande förordningar om kommunalstyrelse på landet och i stad m. m. [2]

Statens och kommunernas finansväsen.

Politi.

Monopolkontrollutredningens betänkande ang. anordnandet av den statliga kontrollen av Aktiebolaget Vin- & Spritcentralens verksamhet. [4]

Betänkande med förslag ang. omorganisation av överståthållarämbetet samt ändrad fördelning mellan staten och Stockholms stad av kostnaderna för dess verksamhet. [12]

Socialpolitik.

Betänkande med förslag till vissa åtgärder beträffande emigrationen. [8]

1926 års arbetslöshetsakkunnigas betänkande och förslag ang. arbetslöshetsförsäkring, arbetsförmedling och reservarbeten. [9]

Hälsa- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Betänkande med förslag ang. åtgärder till handelsjärnhanterings stödjande. [6]

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Betänkande med förslag till vissa ändringar i bestämmelserna rörande automobilbesiktningens väsendet m. m. [11]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Betänkande ang. ordnandet av viss bostadskredit. [10]

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Utredning och förslag ang. en utvidgad folkhögskolutbildning. [13]

Försvarsväsen.

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Utrikesdepartementets organisation. [1]